

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας

Τμήμα Νηπιαγωγών

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τίτλος Διπλωματικής εργασίας

POETRY PROJECT

Όνοματεπώνυμο: Ελευθερία Τέτουλα

ΑΕΜ: cw7845

Επιβλέπων καθηγητής: Παναγιώτης Ιωσηφέλης

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

POETRY PROJECT

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημιουργική Γραφή»

με Κατεύθυνση: Δημιουργική Γραφή και Κινηματογραφική – Τηλεοπτική Συγγραφή

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΕΤΟΥΛΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΙΟΥΝΙΟΣ 2024

επιβλέπωντος μέλους ΔΕΠ: Νίκη Δρούγκα, Γιάννης Αντάμης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον καθηγητή κ. Παναγιώτη Ιωσηφέλη για την πολύτιμη συμβολή και τη βοήθειά του στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής, που ανέλαβαν τη μελέτη και την αξιολόγηση του έργου μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	6
Εισαγωγή.....	7
1. Το θέμα της εργασίας – μία ιστορική αναδρομή	8
2. Προσδιορισμός των εννοιών.....	9
2.1 Η ποίηση, το video poetry, η κινηματογραφική & ψηφιακή ποίηση.....	9
2.2 Η προφορική απόδοση-απαγγελία ενός ποιήματος.....	10
2.3 Η μουσική επένδυση ενός ποιήματος.....	12
2.4 Η ποίηση, η αφήγηση, η κινηματογραφική αφηγηματοποίηση ενός ποιήματος...	14
2.5 Το σενάριο.....	16
2.6 Το μοντάζ.....	17
2.7 Η δημόσια απαγγελία και η ψηφιακή πρόσληψη ενός ποιήματος.....	18
3. Σκοπός και στόχοι της εργασίας.....	19
4. Μεθοδολογία.....	19
5. Τα επτά στάδια των project.....	20
5.1 Η επιλογή των ποιημάτων.....	20
5.2 Η απαγγελία – προφορική απόδοση.....	20
5.3 Η μουσική επένδυση των ποιημάτων.....	21
5.4 Η κινηματογραφική αφήγηση των ποιημάτων- το σενάριο.....	21
5.5. Τα γυρίσματα.....	22
5.6 Το μοντάζ.....	22
5.7 Η ανάρτηση στο διαδίκτυο.....	23
6. Αποτελέσματα.....	24
7. Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	25
8. Βιβλιογραφία.....	26
9. Παράρτημα.....	27
8.1. Project 1.....	29
8.2. Project 2.....	32
8.3. Project 3.....	36
8.4. Project 4.....	40
8.5. Project 5.....	43

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εξετάζει τη σχέση *αλληλεπίδρασης* μεταξύ των διαφορετικών καλλιτεχνικών πεδίων, της ποίησης με την απαγγελία, τη μουσική, τη συγγραφή σεναρίου, τη σκηνοθεσία, την υποκριτική και το μοντάζ. Καλλιτέχνες διαφορετικών τεχνών, ο καθένας με τον δικό του κώδικα επικοινωνίας, ερμήνευσαν και «ανέδειξαν» τη μεταφορική και συμβολική αξία πέντε ποιημάτων, πέντε διαφορετικών εν ζωή Ελλήνων ποιητών. Με αυτόν τον τρόπο το κάθε ποίημα μετατράπηκε σ' έναν καμβά όπου ο κάθε δημιουργός αποτύπωσε την υποκειμενικότητά του, δημιουργώντας στο τέλος ένα πολυσύνθετο συλλογικό αποτέλεσμα. Μέσω της συλλογικής ανάγνωσης της ποίησης και της συμμετοχικότητας στη διαδικασία της ερμηνείας της, επιχειρήθηκε η γέννηση μίας άλλου είδους αισθητικής εμπειρίας της ποίησης περισσότερο δελεαστικής και ενδιαφέρουσας από την σιωπηρή ανάγνωση και πιθανότατα χρήσιμη σε μία καινοτόμα και πολυμεσική εκπαιδευτική προσέγγιση της ποίησης. Η διπλωματική εργασία επεξηγεί το σχέδιο, την οργάνωση, τη μέθοδο που ακολουθήθηκε προκειμένου να δημιουργηθούν τα poetry project, όπως επίσης παραθέτει τις δυσκολίες και τα εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν για να γίνει εφικτή αυτή η απόπειρα.

Λέξεις-κλειδιά: Ποίηση, Απαγγελία, Μουσική, Αφηγηματοποίηση, Σενάριο, Ιστορία, Κινηματογράφος, Μοντάζ, Αλληλεπίδραση, Πολυμεσική Δημιουργία, Poetry Project

ABSTRACT

This paper examines the interrelationship between the different artistic fields, poetry with recitation, music, film narrative and signature. Artists of different arts, each with their own communication code, interpreted and "showed" the metaphorical and symbolic value of five poems, five different in the life of Greek poets. In this way, each poem turned into a canvas where each creator captured his subjectivity, ultimately creating a complex collective result. Through the collective reading of poetry and the participation in the process of its interpretation, the birth of another kind of aesthetic experience of poetry was attempted, more enticing and interesting than silent reading and probably useful in an innovative and multimedia educational approach to poetry. The thesis explains the plan, the organization, the method followed in order to create the poetry project, as well as lists the difficulties and obstacles that must be overcome in order to make this attempt possible.

Keywords: Poetry, Recitation, Music, Storytelling, Script, Story, Cinematography, Editing, Interaction, Multimedia Creation, Poetry Project

Εισαγωγή

Τα poetry project είναι μία προσπάθεια διαφορετικές μορφές τέχνης (η ποίηση, η απαγγελία, η μουσική, η συγγραφή σεναρίου, η σκηνοθεσία, η υποκριτική, το μοντάζ) να συναντηθούν, ν' αλληλοεπιδράσουν προκειμένου να δημιουργήσουν ένα σύνθετο πολυμεσικό θέαμα, το οποίο θα καταστήσει την ποίηση προσιτή στο ευρύτερο κοινό μέσω των ψηφιακών μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Τα poetry project είναι μία πειραματική και πρωτοποριακή απόπειρα προσέγγισης της ποίησης, της οποίας αφητηρία είναι ο γραπτός λόγος, η ποίηση, και η άποψη ότι στο κάθε ποίημα, ανεξάρτητα από το είδος του και τη μορφή του, ενυπάρχει το «μήνυμα», η «συγκίνηση», η «ιστορία» που περιμένει τους δέκτες – καλλιτέχνες να την ανακαλύψουν και πάνω σε αυτή να «ανα-δημιουργήσουν», ώσπου στο τέλος να προκύψει ένα πολυμεσικό, συλλογικό αποτέλεσμα.

Αντιλαμβάνεται κανείς πως μία τέτοια προσπάθεια έπρεπε να ξεκινήσει πρώτα με έναν προσδιορισμό των εννοιών που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία των project, όπως: τι είναι ποίηση, τι είναι απαγγελία, μουσική επένδυση κ.λ.π., και ταυτόχρονα να διερευνηθούν βιβλιογραφικά άλλες παρόμοιες ή παρεμφερείς απόπειρες να αποδοθεί η ποίηση με πολυτροπικούς και πολυμεσικούς τρόπους που έχουν γίνει μέχρι τώρα, όπως είναι το video poetry, η μελοποίηση των ποιημάτων και άλλα.

Όπως μαρτυρά και το δεύτερο συνθετικό του τίτλου της διπλωματικής «poetry project», για την υλοποίηση της χρησιμοποιήσαμε τις βασικές αρχές και τα κλασσικά βήματα μιας μεθόδου project. Το πρώτο βήμα για την υλοποίηση του ήταν η επιλογή του θέματος, το δεύτερο βήμα ήταν η επιλογή του συντονιστή και ο καθορισμός του ρόλου του, το τρίτο βήμα η διατύπωση του σκοπού και των στόχων του κάθε project, το τέταρτο βήμα ήταν ο σχεδιασμός της εργασίας, το πέμπτο βήμα ήταν η συγκρότηση της ομάδας που θα το υλοποιούσε, το έκτο βήμα ήταν η υλοποίηση του, το έβδομο ήταν η παρουσίαση-διάχυση των αποτελεσμάτων, και το όγδοο βήμα η αξιολόγηση.

Σύμφωνα με αυτό το project (σχέδιο) λοιπόν η υλοποίηση του κάθε poetry project ξεκίνησε με την προφορική απόδοση του ποιήματος από έναν ηθοποιό που κλήθηκε να το «απαγγείλει», γνωρίζοντας και λαμβάνοντας υπόψιν του πως κάθε απαγγελία είναι από μόνη της μία ερμηνεία του ποιήματος. Στη συνέχεια ακολούθησε η μουσική επένδυση της απαγγελίας του ποιήματος, όπου ο συνθέτης κλήθηκε να μετατρέψει τις λέξεις, τις εικόνες, το μήνυμα, την «κρυμμένη» ιστορία του κάθε ποιήματος σε ήχους και μελωδίες.

Έπειτα με βάση την απαγγελία και τη μουσική σύνθεση που είχε δημιουργηθεί ένας σεναριογράφος-σκηνοθέτης (στην περίπτωση των πέντε συγκεκριμένων project αυτό το έκανε η γράφουσα τη διπλωματική εργασία) κλήθηκε να γράψει ένα σενάριο, δηλαδή ν' αφηγηματοποιήσει τους στίχους του ποιήματος και στη συνέχεια να το σκηνοθετήσει καθοδηγώντας τους ηθοποιούς και τους χορευτές που συμμετείχαν. Το τελευταίο στάδιο του poetry project ήταν το μοντάζ που έγινε από τους εικονολήπτες σε συνεργασία με τη σκηνοθέτη και ακολούθησε η δημόσια ανάρτηση του poetry project στα ψηφιακά μέσα.

Άποψη της γράφουσας τη διπλωματική εργασία είναι πως τα poetry project μπορούν να οδηγήσουν τον οποιοδήποτε θεατή σε μία πρωτότυπη πρόσληψη της ποίησης, που θα τον βοηθήσει *να πλησιάσει και ν' αγαπήσει τον ποιητικό λόγο*. Επίσης τα poetry project μπορούν ν' αποτελέσουν ένα σπουδαίο *εκπαιδευτικό εργαλείο* με το οποίο οι καθηγητές μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να προσεγγίσουν την ποίηση και μάλιστα με τη δική τους συμμετοχή-δημιουργία.

1. Το θέμα της εργασίας – μία ιστορική αναδρομή

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι ο διάλογος μεταξύ διαφορετικών κωδικών καλλιτεχνικής έκφρασης και πιο συγκεκριμένα της απαγγελίας, της μουσικής, της κινηματογραφικής αφήγησης, της υποκριτικής και του μοντάζ, προκειμένου να προκύψει μία διαφορετική είδους πρόσληψη της ποίησης από αυτήν της σιωπηρής ή μεγαλόφωνης ανάγνωσης που έχουμε συνηθίσει μέχρι τώρα.

Αφετηρία του παραπάνω εγχειρήματος αποτέλεσε η άποψή μας πως **η ποίηση είναι ένα ανοιχτό σύστημα** που μπορεί και πρέπει να επιδέχεται πολλαπλές και διαφορετικές προσλήψεις, ερμηνείες και αναδημιουργίες του νοήματός της.

Η άποψη αυτή βέβαια όπως και οι «ανταλλαγές» και η διαπλοκή μεταξύ της λογοτεχνίας και άλλων καλλιτεχνικών εκφράσεων δεν είναι κάτι καινούριο. Εμφανίζεται με την θεωρία και την ποιητική του Αισθητισμού στα τέλη του 19ου αιώνα, όπου αρκετοί πεζογράφοι επιχείρησαν να διαπλέξουν την τέχνη του λόγου κυρίως με αυτή της ζωγραφικής και της μουσικής.

Ο 20ος αι. μετέτρεψε την ποίηση από γνήσια λογοτεχνική έκφραση σε παγκόσμια σημειωτική τέχνη. Ένας από τους σημαντικότερους πρωτοπόρους που ανέπτυξαν συνθετικές μεθόδους συσχέτισης των τεχνών ήταν ο Ιωάννης Ξενάκης (Iannis Xenakis, 1922-2001). Τα πρώτα οπτικοποιημένου ποιητικού λόγου έργα του δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα το 1985 με την βοήθεια του συστήματος UPIC (ΠΟΛΥΑΓΩΓΙΑΣ του Ι. ΞΕΝΑΚΗ) από τον Κώστα Στρατουδάκη, «Αποσπάσματα από πυκνό χρόνο», και τον ποιητή Ανδρέα Παγουλάτο, «Τροπές/όργια και εμπόδια».

Μπαίνοντας στον ψηφιακό σύμπαν του 21ου αιώνα εξαιτίας των πολυμέσων η στατική σελίδα μπαίνει σε κινούμενο περιβάλλον. Διάφορα καλλιτεχνικά ρεύματα κάνουν τις λέξεις ηχητικό και οπτικό υλικό ή αντικαθιστούν τις λέξεις με εικόνες. Ο αναγνώστης γίνεται συμμετέχων, δραστηκός (lectacteur) – «αναδράστης» (poema Processo – ποίημα εν προόδω). Σήμερα, ειδικά διαμορφωμένοι χώροι σε όλο τον κόσμο, φιλοξενούν πολυμεσικές εγκαταστάσεις στις οποίες ο δημιουργός συνδυάζει με οπτικά ερεθίσματα την εικόνα, τον λόγο, την κίνηση, τη μουσική και γενικά τον ήχο, με την εικαστική πλέον χρήση της τεχνολογίας.

2. Προσδιορισμός των εννοιών

Προκειμένου να γίνει κατανοητό το θέμα της εργασίας, είναι σκόπιμο να προσδιοριστούν με σαφήνεια ορισμένες βασικές έννοιες ώστε να υπάρχει ταύτιση των εννοιών των λέξεων με την επιστημονική σημασία και με την ορθή χρήση τους. Αρχικά θα προσεγγιστούν εννοιολογικά η έννοιες «ποίηση», «video poetry», «κινηματογραφική και ψηφιακή ποίηση». Ακολούθως θα αποσαφηνιστούν και θα αναλυθούν οι όροι «προφορική απόδοση», «απαγγελία και μουσική επένδυση» ενός ποιήματος. Έχοντας συνθέσει τις παραπάνω έννοιες, θα οριστεί και θα μελετηθεί η «κινηματογραφική αφηγηματοποίηση ενός ποιήματος & σενάριο», οι οποίες αποτελούν το κύριο αντικείμενο του ενδιαφέροντος. Επιπλέον θα προσδιοριστούν εννοιολογικά οι έννοιες «δημόσια απαγγελία και ψηφιακή πρόσληψη των ποιημάτων», οι οποίες παρέχουν ένα γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο αντιλαμβανόμαστε την υλική υπόσταση των project.

2.1 Η ποίηση, το video poetry, η κινηματογραφική και ψηφιακή ποίηση

Δεν θα ήταν καθόλου υπερβολικό, αν κάποιος ισχυριζόταν ότι υπάρχουν τόσοι ορισμοί της ποίησης όσοι είναι και οι ποιητές ή οι αναγνώστες της. Με αυτή τη λογική η προσπάθεια εύρεσης και χρήσης ενός «πραγματικού» ορισμού της ποίησης ίσως να είναι μάταιος κόπος. Εκείνο όμως που μας ενδιαφέρει στην εργασία μας είναι να γνωρίσουμε και να αποσαφηνίσουμε μία σειρά από νέους και κατά κάποιο τρόπο «αλεξικογράφητους όρους» της ποίησης όπως: βιντεοποίηση (video poetry), κινηματογραφική ποίηση & φιλμ ποίησης (film poetry & poetry film), ψηφιακή ποίηση (digital poetry). Η αποσαφήνιση αυτών των όρων θα μας βοηθήσει να ορίσουμε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τον όρο που χρησιμοποιήσαμε εμείς στην παρούσα εργασία, δηλαδή τον όρο poetry project.

Ο όρος **βιντεοποίηση (video poetry)** δημιουργήθηκε το 1978 από τον καναδό ποιητή Tom Konyves, ο οποίος θέλησε να περιγράψει με αυτή τη λέξη ένα είδος ποίησης που εμφανίζεται στην οθόνη και την χαρακτηρίζει η ποιητική παράθεση εικόνων, κειμένων και ήχων (Konyves, 2011). Θα μπορούσαμε να πούμε πως το πρώτο ελληνικό βιντεοποίημα, με τίτλο «Τερατογονία», δημιουργήθηκε το 1990 από τους Μάνθο Σαντοριναίο και Ανδρέα Παγουλάτο (Κωτόπουλος, Η. Τ., Βακάλη, Άννα & Φειδάς, Γ. 2016). Έκτοτε η πειραματική αυτή μορφή τέχνης συνεχώς εξελίσσεται και γνωρίζει σημαντική άνθηση στο εξωτερικό και στην Ελλάδα.

Εκτός από τον όρο βιντεοποίηση βιβλιογραφικά θα συναντήσουμε ένα μεγάλο αριθμό νεολογισμών, όπως «visual poetry», «poetry film», «media poetry», «poetry video», «cinem-poetry», «video-visual poetry» και «moving poem», που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν ανάλογες μορφές ψηφιακής ποίησης. Ωστόσο αν θα θέλαμε να δώσουμε έναν πιο περιγραφικό ορισμό της βιντεοποίησης θα υιοθετούσαμε τον ορισμό των Μπράτιτση & Πατσούρα, οι οποίοι τον ορίζουν ως «μια εναλλακτική μορφή ποίησης που αποπειράται να προσδώσει μια οπτικοακουστική νότα στην απόδοση ενός ποιήματος, με απώτερο στόχο να προσφέρει στο αντίστοιχο κοινό μια νέας μορφής ποιητική εμπειρία, εκμεταλλευόμενη την ικανότητα του ανθρώπινου νου να επεξεργάζεται γρηγορότερα και αποδοτικότερα την πληροφορία, όταν αυτή προσλαμβάνεται οπτικά και κυρίως οπτικοακουστικά» (Μπράτιτσης, Θ., Πατσούρα Ο. 2015).

Ένας άλλος όρος που χρησιμοποιήθηκε τα τελευταία χρόνια είναι ο όρος **κινηματογραφική ποίηση & φιλμ ποίησης** (film poetry & poetry film). Με τον όρο αυτόν συνήθως περιγράφουμε ταινίες μικρού μήκους που έχουν ως βασική πηγή έμπνευσης ένα ποίημα. Υπάρχει επίσης και ο όρος **ψηφιακή ποίηση** (digital poetry) με τον οποίο εννοούμε την ηλεκτρονική ή ψηφιακή λογοτεχνία (electronic/digital literature), η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο του μεταμοντερνισμού και λειτουργεί σε ένα «διακαλλιτεχνικό» και «διαμεσικό» περιβάλλον. Σε αντίθεση με την έντυπη λογοτεχνία διαβάζεται σε ηλεκτρονικό υπολογιστή, iPad tablet ή σε έξυπνο τηλέφωνο (smartphone). Τα διάφορα ψηφιακά μέσα (κείμενα, εικόνες, βίντεο) αξιοποιούνται ποικιλοτρόπως σε έντονα διαδραστικό περιβάλλον.

Η ψηφιακή (σπανιότερα ηλεκτρονική) ποίηση ή **κυβερνοποίηση** περιλαμβάνει τη χρήση υπερκειμένου, κινούμενων σχεδίων, που δημιουργούνται από υπολογιστή, κωδικοποίησης και ολογραμμάτων. Ο γενικά αποδεκτός ορισμός της είναι: «δημιουργική, πειραματική, παιγνιώδης ή ακόμα και κριτική γλωσσική τέχνη που περιλαμβάνει προγραμματισμό, πολυμέσα, κινούμενα σχέδια, διαδραστικότητα και διαδικτυακή επικοινωνία» (Τιτίκα Δημητρούλια, 2009).

Η ευρύτατη διάδοση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (blogs, Facebook, Twitter, Tumblr, YouTube κ. ά.) διεύρυνε τις μορφές και τα επιμέρους είδη της ψηφιακής ποίησης. Η παραγωγή ποιημάτων από υπολογιστή (computer poems) με χρήση αλγορίθμων, με συμμετοχή του αναγνώστη στην κατασκευή τους, επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές στον τρόπο παραγωγής και κατανόησης της ποίησης σε πολυτροπικά περιβάλλοντα.

Ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τον συνδυασμό κειμένου, εικόνας και μουσικής είναι ο όρος **πολυτροπική ποίηση**, (multimodal poetry). Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται κυρίως από εκπαιδευτικούς που αξιοποιούν την πολυτροπική ποίηση στη

διδασκτική πράξη καθώς το είδος αυτό είναι ιδιαίτερα ελκυστικό, ιδίως για νεαρά άτομα. Με τη διδασκαλία της ποίησης στην προηγμένη αυτή μορφή ψηφιακής εγγραμματοσύνης ο μαθητής αντιλαμβάνεται τη δημιουργική πλευρά της γλώσσας, όπως αποτυπώνεται μέσα από εφευρηματικές μεταφορικές εικόνες και ασυνήθιστες λεξικές συνάψεις (Daniel Xeri, 2012).

2.2 Η προφορική απόδοση – απαγγελία ενός ποιήματος

Η προφορική απόδοση ενός ποιήματος μπορεί να ποικίλει. Μπορεί να έχουμε μία απόδοση που να είναι αποστασιοποιημένη, ουδέτερη, αλλά μπορεί να έχουμε μία εκφραστική, στοχαστική ανάγνωση. Η επιλογή του τρόπου απόδοσης ενός ποιήματος ασφαλώς και καθορίζεται από το επίπεδο των βιωματικών προσλήψεων του αναγνώστη, είναι από μόνη της μία αισθητική προσέγγιση του ποιήματος και σηματοδοτεί και μια πρώτη απόπειρα ερμηνείας του, που την καθιστά πλέον «απαγγελία».

Υπάρχει βέβαια εδώ και αρκετές δεκαετίες η αντίληψη ότι, κάθε προφορική απόδοση σε οποιοδήποτε «κείμενο» συνιστά από μόνη της μία *ερμηνεία*, άρα και *απαγγελία*. Εμείς στην παρούσα εργασία θα υιοθετήσουμε τον όρο *απαγγελία* όπως αυτός ορίζεται στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα¹: «απαγγελία είναι η ανάγνωση ή η από μνήμης εκφώνηση ενός πεζού ή ποιητικού κειμένου με ρυθμό, ύφος και χρώμα στη φωνή».

Ακολούθως θα υιοθετήσουμε ως ορισμό της έννοιας *ερμηνεία* αυτόν που προσφέρεται και πάλι στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα: «ερμηνεία είναι η εύρεση στοιχείων για κάτι άγνωστο ή δυσνόητο, έτσι ώστε αυτό να γίνει γνωστό ή κατανοητό. Όπως αντιλαμβάνεται κανείς από τον ορισμό η ερμηνεία ενός κειμένου, η ερμηνεία συμπεριλαμβάνει τόσο την *εξήγηση* όσο και την *ανάλυση* που γίνεται με σκοπό την κατανόηση της σημασίας αυτών που υπονοούνται σ' ένα ποίημα.

Σύμφωνα με τον Κιοσέ κατά την ερμηνεία ενός ποιήματος παράγεται ένα *κείμενο πάνω στο κείμενο*» (Κιοσές 2019), ενώ για τον G. Vannier, «το να ερμηνεύσεις ένα ποίημα σημαίνει να δοκιμάσεις επάνω του το πλήθος όλων των δυνατοτήτων του, ώστε ένας ολόκληρος κόσμος ν' ανοιχθεί μαζί του, στο σημείο διατομής του υποκειμένου που διαβάζει και του αντικειμένου που διαβάζεται» (Vannier 1988).

Στην αρχαία Ελλάδα, απαγγελίες γίνονταν συχνά από ένα είδος επικών ποιητών, των αοιδών, οι οποίοι αυτοσχεδίαζαν τα ποιήματά τους με συνοδεία μουσικής. Ένας από τους αοιδούς λέγεται πως ήταν και ο Όμηρος, ο δημιουργός της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, που φαίνεται ότι ταξίδευε για να απαγγέλλει τα ποιήματά του. Τον 19^ο αιώνα ο Αριστοτέλης

¹ <https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>

Βαλαωρίτης εξέφρασε την άποψη πως η απαγγελία όχι απλώς ισοδυναμεί με την ερμηνεία του ποιήματος, αλλά, όπως σημειώνει ο Γαραντούδης, «ζωοποιείται, παίρνει τη σάρκα και τα οστά της ζωντανής φωνής»: είναι ένα μέσο «επανασύνδεσης» του γραπτού ποιητικού λόγου με την προφορική λογοτεχνική παράδοση, ενώ λειτουργεί εμπυχωτικά και υποβλητικά για το ακροατήριο (Γαραντούδης, Ε. 1999). Σε μεταγενέστερη εποχή και στον αγγλοσαξονικό κόσμο, ο Έλιοτ απομακρύνει την ποίηση από την «μελωδική» της υπόσταση, όπως γινόταν αντιληπτή στην παλαιότερη παράδοση. Ο ελεύθερος – πλέον – στίχος γράφεται για να διαβαστεί, όχι για να τραγουδηθεί: «η μουσική της ποίησης [...] πρέπει να είναι μια μουσική κρυμμένη στην καθημερινή γλώσσα του καιρού της», και κατά την ανάγνωση «πρέπει να υπάρχουν μεταβάσεις ανάμεσα σε κομμάτια μεγαλύτερης και μικρότερης έντασης, για να δώσουν ένα ρυθμό κυμαινόμενης συγκίνησης, που' ναι ουσιαστική στη μουσική δομή ολόκληρου του ποιήματος» (στο Γαραντούδης, 1999, σσ. 22 – 23).

Τη δεκαετία του 1920 και με την εμφάνιση του νεορομαντισμού/νεοσυμβολισμού, τονίζεται η «επιστροφή στο ατομικό βίωμα» και η επαναφορά της «εγωκεντρικής θέασης» του κόσμου, ο «μελοδραματικός τόνος» (Λαζαρίδης, Λ. 2016) και ο «χαμηλόφωνος λυρισμός», η «υπαινικτικότητα και η μουσικότητα» του στίχου, τα πεζολογικά στοιχεία, η διάθεση φυγής από την πραγματικότητα και η αίσθηση ματαίωσης (Μοίρα, Π. 2014). Την ίδια περίπου περίοδο, αναδύεται και ο υπερρεαλισμός που αντλεί από τον ντανταϊσμό και τον φουτουρισμό «την κατεδαφιστική τους μανία», από τον συμβολισμό «την ανίχνευση σε βάθος, την αναγωγή στο κεκρυμμένο και τη διεύρυνση της πραγματικότητας», με τον κριτικό να σημειώνει πως «ανάμεσα στον υπερρεαλισμό και στο συμβολισμό δεν άλλαξε μόνο ο τόνος και ο βαθμός διαφοροποίησης της γλώσσας, άλλαξε κυρίως η στάση και η συμπεριφορά στα πράγματα» (Βούρτσης, Ι. 1988).

Αυτές οι μεταβάσεις δημιούργησαν μια νέα αισθητική – και εθνική – αντίληψη. Εισηγάγαν έναν νέο τρόπο ποιητικής παραγωγής και ανάγνωσης, προάγοντας ένα νέο «μέσο» (καθημερινή γλώσσα, εκφορά κ.λπ.) που εμπεριέχει μεν το παλαιό, αλλά ανταποκρίνεται σε διαφορετικές κοινωνικοπολιτικές ανάγκες, εφόσον το μοντέλο θεώρησης του κόσμου έχει πια αλλάξει. Έτσι στις αρχές του 20ού αι., η απαγγελία εξελίχθηκε σε αυτόνομη μορφή τέχνης. Πολλές απαγγελίες ποιητικών και άλλων έργων έχουν καταγραφεί στη διεθνή και ελληνική δισκογραφία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι δίσκοι «Η Έλλη Λαμπέτη διαβάζει Καβάφη»² και «Ο Σεφέρης διαβάζει Σεφέρη»³.

² [«Έλλη Λαμπέτη, Καβάφης* – Η Έλλη Λαμπέτη Διαβάζει Καβάφη» discogs.com.](#)

³ [«Γιώργος Σεφέρης* – Ο Σεφέρης Διαβάζει Σεφέρη» discogs.com.](#)

Σήμερα αν και το περιβάλλον των ελληνικών ΜΜΕ και ειδικότερα του διαδικτύου βοηθάει το ζήτημα της ποιητικής απαγγελίας εντούτοις εμφανίζεται σε περιορισμένη κλίμακα, ενώ συνήθως συνδέεται είτε με αναφορές σε λέσχες ανάγνωσης, είτε με την θεατρική ερμηνεία και το αρχαίο δράμα. Σπανίως επίσης, απαντώνται παρουσιάσεις – αναλύσεις για την προφορική ανάγνωση ποιημάτων από τον δημιουργό τους, η οποία, μπορεί να αναδείξει εναλλακτικές προτάσεις ερμηνείας του τυπωμένου ποιήματος.

2.3 Η μουσική επένδυση ενός ποιήματος

Η πρόσφατη διάκριση του Bob Dylan με το βραβείο νόμπελ λογοτεχνίας μας υπενθύμισε τη βαθιά σχέση της ποίησης με τη μουσική. Η σχέση αυτή είναι πολύ πιο παλιά και ουσιαστική, σε βαθμό που κάποτε υπήρχανε αξεχώριστα δεμένες. Για παράδειγμα οι ραψωδοί, οι τροβαδούροι, οι υμνωδοί συνέθεταν ποίηση και μουσική ταυτόχρονα, και απήγγειλαν τα ποιήματά τους με συνοδεία μουσικής, κι αυτό συνεχίστηκε μέχρις ότου η ποίηση έγινε ένα τυπωμένο κείμενο σε βιβλίο.

Το συμφωνικό ποίημα και η προγραμματική μουσική που εμφανίστηκαν τον 19^ο αιώνα κάτω από την επίδραση του ρομαντισμού ήταν η πρώτη απόπειρα για την επανασύνδεση των δύο τεχνών. Το συμφωνικό ποίημα είναι μια εκτενής σύνθεση για συμφωνική ορχήστρα που προσπαθεί να αποδώσει με μουσικά μέσα το εξωμουσικό περιεχόμενο, για παράδειγμα εντυπώσεις από ανθρώπους, τοπία, ζωγραφικούς πίνακες ή λογοτεχνικά έργα.

Η προγραμματική μουσική πάλι είναι μία μουσική αφηγηματικού, περιγραφικού ή αναπαραστατικού είδους. Η ύπαρξη εξωμουσικών ιδεών και περιεχομένων σε μια μουσική σύνθεση, που προέρχονται από άλλες μορφές όπως η ποίηση, η ζωγραφική και η λογοτεχνία ή από προσωπικά βιώματα του συνθέτη, δίχως να γίνεται χρήση τραγουδιού, δημιουργεί τον όρο προγραμματική μουσική. Ο συνθέτης προσπαθεί να περιγράψει κάτι συγκεκριμένο, π.χ. ένα ιστορικό συμβάν, ένα φιλολογικό κείμενο, μια εικόνα ή μια καθορισμένη ψυχική κατάσταση. Θα λέγαμε πως η συνέχεια των συμφωνικών ποιημάτων και της προγραμματικής μουσικής τον 20^ο και 21^ο αιώνα, είναι η **κινηματογραφική μουσική**.

Η σχέση της ποίησης με τη μουσική έγινε πολύ έντονη τον 20^ο αιώνα κυρίως εξαιτίας της μελοποίησης των ποιημάτων. Λέγοντας μελοποίηση εννοούμε τη σύνθεση μουσικής για ένα κείμενο, ιδίως ποίημα, έτσι ώστε αυτό να γίνει τραγούδι⁴. Η μελοποίηση ποιημάτων έχει βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό τη γνωριμία ενός μεγαλύτερου σε εύρος κοινού με την ποίηση,

⁴ Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, <https://www.greek-language.gr>

ακόμη και σε παλαιότερες δεκαετίες, όταν η ενασχόληση με αυτήν αφορούσε ένα πιο «ειδικό» αναγνωστικό κοινό.

Εκείνοι που πρωτοστάτησαν στη μελοποίηση της ποίησης είναι ο Μάνος Χατζηδάκις και ο Μίκης Θεοδωράκης. Ο Μίκης Θεοδωράκης στα 1964 παρουσιάζει ένα πολύπλοκο έργο, βασισμένος στο λαϊκό τραγούδι, τη βυζαντινή μουσική και τη μελοποιημένη ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη στο κορυφαίο ίσως ποιητικά «Άξιον Εστί». Ο Μάνος Χατζηδάκις βασίζει τους υπέροχους κύκλους τραγουδιών του στην πέννα και τον ποιητικό λόγο του Νίκου Γκάτσου.

Η μελοποίηση των ποιημάτων βέβαια έχει διχάσει και συνεχίζει να διχάζει τους ανθρώπους της τέχνης. Το κυρίαρχο πρόβλημα που δημιουργεί την αντιπαράθεση των απόψεων, είναι ποιο από τα δύο είδη βγαίνει κερδισμένο απ' αυτή τη σύζευξη ή ως ποιο σημείο μπορεί το καθένα να λειτουργήσει αυτόνομα. Δεν είναι λίγοι αυτοί που πιστεύουν ότι «η μουσική επισκιάζει, προδίδει τον ποιητικό λόγο, αντί να τον αναδεικνύει. Αυτό συμβαίνει όταν η μουσική δε δένεται αρμονικά με τη μορφή και το περιεχόμενο του ποιήματος (Βασιλειάδη - Α. Ζεάκη – Γλύνια. 1993).

Εκείνο στο οποίο όμως πρέπει να συμφωνήσουμε είναι ότι η προσφορά των ποιητών και η αξιοποίηση των έργων τους από τους σύγχρονους Έλληνες συνθέτες έφερε την ποίηση κοντά στις λαϊκές μάζες, στα χείλη των απλών ανθρώπων, και πρόσφερε υπέροχα μελοποιημένα ποιήματα στις νεότερες γενιές που συναντούν σαν ευχάριστες εκπλήξεις τα τραγούδια αυτά στα βιβλία της Γλώσσας και στο Ανθολόγιο. Ωστόσο εμείς στο poetry - project δεν θελήσαμε να κάνουμε μελοποίηση των ποιημάτων, αλλά **τη μουσική επένδυσή τους τους**. Λέγοντας μουσική επένδυση εννοούμε τη μουσική που συνοδεύει μια κινηματογραφική ταινία, μία τηλεοπτική σειρά [...] ⁵

Η μουσική επένδυση στον κινηματογράφο ξεκίνησε από την εποχή του **βουβού κινηματογράφου**. Η μουσική σε αυτόν τον χώρο, προσδίδει το συναισθηματικό ύφος των ταινιών και, κυρίως, εκφράζει το συγκινησιακό φορτίο των ηθοποιών. Σήμερα η μουσική επένδυση χρησιμοποιείται κατά κόρον στον κινηματογράφο, στα σίριαλ και θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχει έναν πρωτεύοντα καθοδηγητικό και ενημερωτικό ρόλο στην εκτύλιξη μιας ιστορίας, καθώς, μας περιγράφει, ή και προειδοποιεί, για τη συναισθηματική κατάσταση των προσώπων και, γενικότερα, για την τροπή των συνθηκών της ιστορίας. Η ένταση, η ταχύτητα και η τονικότητα των μουσικών κομματιών αγγίζουν το κοινό, μεταφέροντάς το στον ψυχισμό των ηθοποιών, δημιουργώντας του μια βαθιά ταύτιση και ενσυναίσθηση μαζί τους.

⁵ Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, <https://www.greek-language.gr>

2.4 Η ποίηση, η αφήγηση, η κινηματογραφική αφηγηματοποίηση ενός ποιήματος

Στα τρία πρώτα υπο-κεφάλαια του δεύτερου κεφαλαίου «Προσδιορισμός των εννοιών» έγινε μία προσπάθεια να οριστούν και να διευκρινιστούν οι έννοιες «ποίηση» & «video poetry», «προφορική απόδοση» & «απαγγελία ενός ποιήματος», όπως και η έννοια της «μουσικής επένδυσης» ενός ποιήματος. Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε να ορίσουμε τον όρο **«κινηματογραφική αφηγηματοποίηση ενός ποιήματος»** που χρησιμοποιήσαμε στην διπλωματική εργασία, προκειμένου να περιγράψουμε τον τρόπο με τον οποίο οι στίχοι ενός ποιήματος μπορούν να γεννήσουν μία κινηματογραφική αφήγηση.

Πριν ασχοληθούμε όμως με την έννοια της **«αφηγηματοποίησης ενός ποιήματος»** ασχοληθούμε πρώτα με μία έννοια που είναι συγγενική της, την **αφηγηματική ποίηση**. Αν ορίσουμε την αφήγηση ως μια αλυσίδα γεγονότων, σε σχέση αιτίας αποτελέσματος, που συμβαίνουν σε ορισμένο χώρο και χρόνο και διαπνέονται από ένα συνεκτικό θέμα, το οποίο τα καθιστά ένα σύνολο (Bordwell David, Thompson Kristin 2011) τότε μπορούμε ν' αντιληφθούμε την αφηγηματική ποίηση ως την ποίηση όπου τα ποιήματα έχουν εμφανή πλοκή και χαρακτήρες, καθώς και σκηνικό, προβάλλουν δράσεις και συνήθως έχουν και διαλόγους.

Η αφηγηματική ποίηση γεννήθηκε από την ανάγκη να μεταδοθούν προφορικά οι ιστορίες. Με τη βοήθεια του μέτρου και της ομοιοκαταληξίας τα ποιήματα που απαγγέλλονταν ή τραγουδιόντουσαν ήταν πιο εύκολο να απομνημονευτούν οι ιστορίες και έτσι να αντέξουν στο χρόνο ή να ταξιδέψουν σε μεγάλες αποστάσεις. Έτσι **αναπτύχθηκε η αφηγηματική ποίηση μέσα από την προφορική παράδοση**. Στη συνέχεια βέβαια με το πέρασμα των αιώνων η προφορική αφηγηματική ποίηση συνέβαλε στην ανάπτυξη και άλλων λογοτεχνικών μορφών. Από τα έπη της Ιλιάδας και της Οδύσσειας του 8^{ου} π.Χ. αιώνα φτάσαμε στη Θεία Κωμωδία του Dante Alighieri στις αρχές του 14ου αιώνα, και στα αφηγηματικά ποιήματα του αμερικανού ποιητή Henry Wadsworth Longfellow (1807 – 1882), ο οποίος αφηγείται θρύλους των ιθαγενών της Βόρειας Αμερικής (Sergio Ribeiro Guevara. 2021).

Η μοντέρνα ποίηση που εμφανίζεται κυρίως μεταπολεμικά καταργεί την ομοιοκαταληξία, το μέτρο και τη λογική νοηματική αλληλουχία. Το κεντρικό της θέμα παραμένει κρυφό ή υπονοείται εμμέσως και τη θέση του παίρνουν οι συνειρμοί και πολύσημες και ελλειπτικές φράσεις. Με αυτόν τον τρόπο αντιλαμβανόμαστε πως καταργείται **και κάθε αφηγηματική δομή** που θα οδηγούσε και σε μία εμφανή ψυχολογική ερμηνεία της ταυτότητας του ποιήματος και της αυτοσυνείδησης του ποιητή.

Η άποψη μας ωστόσο είναι πως όσο αμφίσημες και πολύσημες είναι οι λέξεις, όσο άλογη και αν είναι η αλληλουχία των εκφραζόμενων, όσο τολμηρές και αν είναι οι παρομοιώσεις και οι μεταφορές, όσο κι αν κυριαρχούν οι εικόνες αντί του διαλόγου ή της πλοκής, **η αφήγηση**

είναι πάντα παρούσα, η ιστορία είναι πάντα εκεί, γιατί ο δέκτης ενός ποιήματος είναι καταδικασμένος να την αναζητά και αν ακόμη δεν υπάρχει να την εφευρίσκει και να την δημιουργεί.

Ας περάσουμε τώρα στη διευκρίνηση του όρου *κινηματογραφική αφήγηση*. Θα μπορούσαμε να ορίσουμε την κινηματογραφική αφήγηση ως μια αλληλουχία εικόνων και ήχων που ερμηνεύονται από τον θεατή *ως μια «ιστορία» με συγκεκριμένη πλοκή, εξέλιξη και κατάληξη*. Από την πρώτη στιγμή της γέννησής του, στα 1895, ήταν φανερό πως ο κινηματογράφος θα αποκτούσε γρήγορα μεγάλη διάδοση ακριβώς χάρη σε αυτή τη δυνατότητα του: να αφηγείται ιστορίες, βουβές στην αρχή, ομιλούσες αργότερα (Guerin, Marie Anne, 2007).

Όπως ήταν φυσικό ο κινηματογράφος δανείστηκε παραδοσιακά αφηγηματικές τέχνες από τη λογοτεχνία και το θέατρο. Η μετουσίωση, όμως, του γραπτού ή προφορικού λόγου σε οπτικό ή οπτικοακουστικό κείμενο δεν ήταν απλή υπόθεση. Χρειάστηκε να θεσπιστούν νέοι κανόνες, να εξελιχθεί μια νέα γραμματική και συντακτικό, ώστε η αλληλουχία των εικόνων και των ήχων να γίνει κατανοητή από το θεατή *ως αφηγηματική δομή*.

Γρήγορα, όμως, ο διάλογος κινηματογράφου λογοτεχνίας έγινε αμφίδρομος. Ο κινηματογράφος επιδρά καταλυτικά στους συγγραφείς και *τεχνικές του κινηματογράφου βρίσκουν μιμητές στη λογοτεχνία*. Η επιρροή φαίνεται ιδιαίτερα στα νέα λογοτεχνικά ρεύματα της μεταπολεμικής πεζογραφίας, όπου πλέον η πεζογραφία απομακρύνεται από την αφήγηση σκέψεων και συναισθημάτων με τον αφαιρετικό τρόπο του εσωτερικού μονολόγου, *προκρίνοντας την αφήγηση εικόνων και σκηνών του εξωτερικού κόσμου*, οι οποίες «σημαίνουν» τον εσωτερικό κόσμο του ήρωα (N.C. Germanacos, 1973).

2.5 Το σενάριο

Η διαδικασία της δημιουργίας μιας ταινίας που αφηγείται μία ιστορία, όποια και αν είναι η διάρκειά της ξεκινά κατά κανόνα από *ένα γραπτό κείμενο*, στο οποίο αποκρυσταλλώνεται με λεπτομέρεια η πλοκή και η δομή της ιστορίας. Το κείμενο αυτό, γνωστό ως «σενάριο», αναπτύσσεται με βάση *μια αρχική ιδέα* και αποτελεί το πρώτο αρχιτεκτονικό σχέδιο πάνω στο οποίο θεμελιώνεται η οπτικοακουστική κατασκευή.

Είτε πρόκειται για πρωτότυπο δημιούργημα είτε για κινηματογραφική μεταφορά κάποιου λογοτεχνικού ή θεατρικού έργου, η συγγραφή του σεναρίου είναι το αντικείμενο της δουλειάς του σεναριογράφου, ενός εκ των βασικών καλλιτεχνικών συντελεστών μιας ταινίας μυθοπλασίας. Είναι πιθανό ο σεναριογράφος να είναι ο ίδιος ο σκηνοθέτης, και όπως και να έχει ο δεύτερος κατά κανόνα συμμετέχει δημιουργικά στην τελική διαμόρφωση του κειμένου.

Υπάρχουν πολλά **στάδια στη συγγραφή ενός σεναρίου**, από το πρώτο σχεδιάσμα ως την τελική γραφή, σε καθένα από τα οποία γίνονται συνήθως αρκετές αναθεωρήσεις και βελτιώσεις, με γνώμονα τόσο την καλλιτεχνική αρτιότητα όσο και τις ιδιαιτερότητες της παραγωγής. Με βάση την τελική γραφή συντάσσεται το «σενάριο γυρίσματος» (shooting script), στο στάδιο της προ-παραγωγής της ταινίας που αποτελεί.

Ένα σενάριο μυθοπλασίας αφηγείται μια «ιστορία», χρησιμοποιώντας, κατά κανόνα, τρίτο πρόσωπο και χρόνο ενεστώτα. Σε αντίθεση με ένα λογοτεχνικό έργο, στο σεναριακό κείμενο αποφεύγεται ό,τι δεν μπορεί να γίνει άμεσα αντιληπτό ως εικόνα ή/και ήχος (π.χ. αναφορά σε ενδόμυχες σκέψεις, εικασίες, αναπολήσεις, περιγραφές συναισθημάτων) (Καλογεροπούλου, Χριστίνα 2006).

Η σεναριακή αφήγηση συνίσταται στη λεπτομερή ανάπτυξη της «πλοκής», του συνόλου δηλαδή των δράσεων και των οπτικοακουστικών πληροφοριών που παρουσιάζονται στο θεατή απευθείας, *οδηγώντας τον στη νοητική κατασκευή της «ιστορίας»*. Η τελευταία είναι μια έννοια γενικότερη, που συμπεριλαμβάνει όσα ο θεατής εικάζει ή συμπεραίνει από την πλοκή. Η σεναριακή πλοκή *απαρτίζεται* από μια σειρά αφηγηματικών ενοτήτων που ονομάζουμε «σκηνές». Με τον όρο «σκηνή» εννοούμε το τμήμα της δράσης που λαμβάνει χώρα σε ένα συγκεκριμένο χώρο και σε ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Ένα σενάριο πρέπει να έχει συνήθως πλοκή και χαρακτήρες. Ο χαρακτήρας είναι το βασικό όχημα για την προώθηση της πλοκής, που τοποθετείται στο πλέγμα αιτιωδών σχέσεων της αφήγησης ως καταλύτης της δράσης. Σύμφωνα με αυτή τη σύμβαση, η δράση πηγάζει πρωτίστως από μεμονωμένους χαρακτήρες που ωθούνται από συγκεκριμένα κίνητρα και τροφοδοτείται από τα ιδιαίτερα γνωρίσματα, τις αποφάσεις και τις επιλογές τους.

Ας περάσουμε όμως τώρα στην **ιδιαιτερότητα της συγγραφής ενός σεναρίου μικρού μήκους**, για παράδειγμα δύο έως πέντε (2' έως 5') λεπτών όπως είναι τα poetry project. Στην περίπτωση αυτή τα σενάρια μας πρέπει να χαρακτηρίζονται από μια γλωσσική οικονομία και άρθρωση διαφορετική απ' ό,τι σε μία μεγάλου μήκους ταινία ή τηλεοπτική εκπομπή, γεγονός που επιβάλλει, μια ακραία γλωσσική συμπύκνωση στη γραφή της, που ασκεί μια μοναδική, διαφορετική γοητεία στο θεατή.

2.6 Το μοντάζ

Το μοντάζ είναι η ειδοποιός διαφορά του κινηματογράφου από κάθε άλλη τέχνη. Χάρη σε αυτό είναι δυνατή η αφήγηση μιας ιστορίας και ο χωρισμός της σε σκηνές που συντείνουν στην διήγηση. Χάρη σε αυτό είναι εφικτή η απόδοση των συναισθημάτων. Εξαιτίας του περνάς και σε εξωαφηγηματικό σινεμά, με θέμα του την διαχείριση καθαρών ιδεών.

Ένας ορισμός που θα περιέγραφε το μοντάζ είναι πως «είναι μια τεχνική και καλλιτεχνική διαδικασία, σύμφωνα με την οποία όλα τα μέρη του έργου που γυρίστηκαν τμηματικά, όχι με την χρονολογική τους σειρά όπως την προέβλεπε το σενάριο, για λόγους οργανωτικούς και οικονομικούς ανασυνθέτονται κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις τάξης και διάρκειας, δημιουργώντας, με την συνδρομή των υπόλοιπων κινηματογραφικών εκφραστικών μέσων, την κινηματογραφική εικόνα, έτσι όπως την έχει οραματιστεί ο σκηνοθέτης» (Διζικιρίκης, Γιώργος, 1985).

Το μοντάζ είναι και ο λόγος που το σινεμά έχει τόσο έντονο συναισθηματικό απόηχο στο πλατύ κοινό. Σχετίζεται με τον *ρυθμό*, δηλαδή την *ραχοκοκαλιά της μουσικότητας*, φέρνει την έβδομη 7η τέχνη δίπλα στην μουσική και καταφέρνει να δώσει νόημα σε σκηνές, βλήματα, εκφράσεις, ιδέες, που χωρίς αυτό θα ήταν έναν ασυνάρτητο συνονθύλευμα. Με αυτό, ειδικά στις περίτεχνες στιγμές (ευτυχώς όχι λίγες), το σινεμά γίνεται φορέας νοήματος και απόδοσης της καλλιτεχνικής πρόθεσης.

Η διαδικασία του μοντάζ συνήθως *ολοκληρώνεται από έναν άνθρωπο*, που παίρνει στα χέρια του «ακατέργαστα πλάνα» και αναλαμβάνει να τα ανατοποθετήσει, κόψει, ράψει και βελτιώσει, παράγοντας ένα τελικό αποτέλεσμα που εμείς θα δούμε στην τηλεόραση, τον κινηματογράφο, το web. Συνήθως, αυτό είναι και ένα από τα πιο χρονοβόρα τμήματα της διαδικασίας παραγωγής ενός video. Στην περίπτωση των *μικρών μήκους ταινιών ή των βιντεοκλίπ* αντιλαμβάνεται κανείς πως η τέχνη του μοντάζ είναι ακόμη πιο σημαντική και καθοριστική για το τελικό αποτέλεσμα.

2.7 Η δημόσια απαγγελία και ψηφιακή πρόσληψη των ποιημάτων

Στον ελληνικό χώρο, η προφορική ανάγνωση λειτούργησε μέσω των ηχογραφήσεων με μορφή δίσκων, κασετών, Cd και μέσα από λέσχες ανάγνωσης και άλλους λογοτεχνικούς κύκλους συλλόγων ή βιβλιοπωλείων.

Ένα μεγάλο πλήθος ποιημάτων που απήγγειλαν είτε οι ίδιοι οι ποιητές είτε γνωστοί κυρίως ηθοποιοί ηχογραφήθηκαν και πέτυχαν μεγάλης μαζικής διάδοσης κυρίως μετά την μεταπολίτευση. Επίσης το ίδιο διάστημα ένας μεγάλος αριθμός λεσχών ανάγνωσης δημιουργήθηκαν πανελλαδικά. Συντονιστής μία τέτοια λέσχης ανάγνωσης ήταν ο καθηγητής Ευριπίδης Γαραντούδης, ο οποίος προκειμένου να εξηγήσει τα οφέλη μιας τέτοιας λέσχης γράφει: «μια λέσχη ποίησης προϋποθέτει καλύτερη προπαίδεια και μεγαλύτερη εντρύφηση στην ποίηση, αλλά, μπορεί να προσφέρει αισθητική συγκίνηση και στοχαστική επικοινωνία» ενώ τονίζει πως, σε αυτό το πλαίσιο «προσφέρονται τα ερεθίσματα ώστε οι αναγνώσεις των

ποιητών, ύστερα από τις συναντήσεις, να προχωρήσουν σε μεγαλύτερο βάθος» (Βολανάκη, Γ., 2011).

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, είναι και η άποψη που καταθέτει ο ποιητής Χρήστος Τσιάμης, σε σχετικό άρθρο του σημειώνοντας πως «στις μέρες που ζούμε, μέρες αναταραχής, η ποίηση θα πρέπει να διαβάζεται όλο και πιο πολύ όπου μπορεί ο ποιητής λιγάκι κόσμο να συνάξει. Πρόκειται για μια πράξη αντίστασης» και προσθέτει ότι «Η ποίηση πρέπει σήμερα να διαβάζεται δημοσίως [...] σαν να φέρνεις κάποιο νέο στην παρέα από τον κόσμο τον εντός ή από του έξω κόσμου το άγνωστο μα εγγύτατον πέραν» (Τσιάμης, 2020).

Σήμερα αυτοί οι τρόποι δημόσιας ανάγνωσης άρα και κατ' επέκτασης δημόσιας πρόσληψης της ποίησης έχουν φθίνει κυρίως λόγω του διαδικτύου. Στο ψηφιακό σύμπαν, στην κοινωνία της πληροφορίας, όπου τα πράγματα αποκτούν μια «εκθεσιακή αξία», πολλά ηλεκτρονικά λογοτεχνικά περιοδικά και ιστολόγια που λειτουργούν ως λέσχες ανάγνωσης ανεβάζουν ψηφιακές αναγνώσεις ποιημάτων είτε από τους ίδιους τους ποιητές είτε από απλούς θαυμαστές και λάτρεις της ποίησης, οι οποίες πολλές φορές συνοδεύονται από εικόνες και μουσική.

Οι δυνατότητες του διαδικτύου στη διάδοση του ποιητικού έργου είναι εξαιρετικές. Ταχύτατη πρόσβαση σε ποιήματα, βιογραφικά, κριτικές, αφιερώματα, αναλύσεις, γόνιμες αντιπαραθέσεις. Για τον εραστή της ποίησης υπάρχει άφθονο υλικό, μπορεί να διατρέξει έργα, εποχές, ποιητές και να χαρεί ποιήματα και απαγγελίες ποιητών, δωρεάν με μικρό κόπο. Μπορεί να αντιγράψει επιλεγμένα ποιήματα, να ακούσει τη φωνή, να δει την εικόνα του αγαπημένου του ποιητή. Οι μελετητές του έργου ενός ποιητή έχουν άνετη, ταχύτατη πρόσβαση στο υλικό που θέλουν να ερευνήσουν και σε πλήθος βιβλιογραφικών στοιχείων.

Ξέρουμε από έρευνα αναγνωσιμότητας (πηγή: ΟΣΔΕΛ, 2019) ότι μόλις το 44% των Ελλήνων (52% γυναίκες, 35% άνδρες) έχει διαβάσει τουλάχιστον ένα βιβλίο τον χρόνο, και πως από αυτό το 44%, μόλις το 4% διαβάζει ποίηση, παρότι καταλαμβάνει το 33,3% της ετήσιας λογοτεχνικής βιβλιοπαραγωγής με 270 ποιητικά βιβλία τον χρόνο. Θα είχε λοιπόν ενδιαφέρον μια έρευνα για το πόσοι διαβάζουν ποίηση στο διαδίκτυο.

3. Σκοπός και στόχοι της εργασίας

Σκοπός της διπλωματικής εργασίας μας αποτελεί η διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο μπορούν διαφορετικές μορφές τέχνης να αλληλοεπιδράσουν με την ποίηση, δημιουργώντας ένα νέο είδος τέχνης. Όπως ήδη αναφέρθηκε και στην Εισαγωγή με τη διπλωματική αυτή εργασία θα επιχειρήσουμε ένα διάλογο μεταξύ των τεχνών, της ποίησης, της μουσικής, της κινηματογραφικής αφήγησης, και της υποκριτικής.

Στόχος αυτής της απόπειρας είναι μέσα από τις «πολλαπλές», «πολυμεσικές» αναγνώσεις ενός ποιήματος και τις αντίστοιχα πολλαπλές ερμηνείες του από τους δημιουργούς να δημιουργήσουμε *μία νέα αισθητική εμπειρία* και άρα και *μία νέα μορφή συγκίνησης* που θα καταστήσει την ποίηση προσιτή σ' ένα μεγαλύτερο κοινό, αφήνοντας πίσω τον κομφορμιστικό τρόπο ανάγνωσης της ποίησης των τελευταίων δεκαετιών, ο οποίος είναι πλέον ένας στενά λογοτεχνικός τρόπος αυτοέκφρασης που κατέληξε να αφορά μόνο τους ειδικούς.

4. Μεθοδολογία

Όπως δηλώνει και το τίτλος της παρούσας εργασίας η μέθοδος που ακολουθήσαμε προκειμένου να υλοποιήσουμε τα poetry project είναι *η μέθοδος project*. Ο όρος «project» προέρχεται από το λατινικό ρήμα «projicere», που έχει την έννοια του «σχεδιάζω, σκέφτομαι να κάνω κάτι», ενώ ο ορισμός της μεθόδου project (ή αλλιώς σχεδίου εργασίας ή συνθετικής δημιουργικής εργασίας ή σχεδιασμένης ενέργειας) είναι μια μελέτη ή μια έρευνα σε βάθος για ένα συγκεκριμένο θέμα, το οποίο αναλαμβάνει να επεξεργαστεί μια μικρή ομάδα ανθρώπων.

Η μέθοδος project εξ ορισμού είναι *μία ανοιχτή διαδικασία*, της οποίας τα όρια και οι κανόνες δεν είναι αυστηρά καθορισμένοι από την αρχή και καθώς εξελίσσεται η διαδικασία μπορεί αυτά τα όρια και οι κανόνες να επαναπροσδιοριστούν μέσα από τη *διαλεκτική-δυναμική σχέση* αυτών που συμμετέχουν και συνεργάζονται.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία υπάρχουν τέσσερις αυτοί τύποι project, είναι: α) το project όπου μια ιδέα ενσωματώνεται σε υλική κατασκευή, β) το project που εμπλέκει τη σκόπιμη απόλαυση ή οικειοποίηση μιας εμπειρίας, γ) το project που επιλύει ένα πρόβλημα και δ) το project με το οποίο κατακτούνται γνώσεις ή ικανότητες. (Χατζηθεοδωρίδου, Μ. 2009).

Θα λέγαμε πως τα poetry project ανήκουν στις δύο πρώτες κατηγορίες. Δηλαδή μία ιδέα ενσωματώθηκε σε μία υλική (ψηφιακή) κατασκευή και ταυτόχρονα το project που δημιουργήθηκε ενέπλεξε τη σκόπιμη απόλαυση και οικειοποίηση της εμπειρίας.

Σύμφωνα με την Ταρατόρη – Τσαλκατίδου τα βήματα που πρέπει να γίνουν προκειμένου να υλοποιηθεί κανείς ένα project είναι τα εξής: *το πρώτο βήμα* για την υλοποίηση ενός project

είναι η «επιλογή του θέματος», **το δεύτερο βήμα** είναι η επιλογή του συντονιστή και ο καθορισμός του ρόλου του, **το τρίτο βήμα** η διατύπωση του σκοπού και των στόχων του project, **το τέταρτο βήμα** είναι ο σχεδιασμός της εργασίας, **το πέμπτο βήμα** είναι η συγκρότηση της ομάδας που θα υλοποιήσει το project, **το έκτο βήμα** είναι η υλοποίηση του project και το έκτο βήμα είναι η παρουσίαση του project, **το έβδομο βήμα** είναι η παρουσίαση-διάχυση των αποτελεσμάτων, και το **όγδοο βήμα** είναι η αξιολόγηση (Ταρατόρη-Τσαλκατίδου, Ε. 2007).

Στην περίπτωση των poetry project τα τέσσερα πρώτα βήματα έγιναν από τη γράφουσα τη διπλωματική εργασία. Το **έκτο βήμα** του project που είναι η υλοποίηση του εκάστοτε poetry project έγινε από την κάθε ομάδα που συγκροτήθηκε για το κάθε ένα. Δηλαδή, από έναν ηθοποιό που έκανε την απαγγελία του ποιήματος, έναν μουσικοσυνθέτη που έγραψε τη μουσική επένδυση, τον εικονολήπτη που έκανε τα γυρίσματα και τους ηθοποιούς θα ερμήνευσαν το σενάριο. Συνδεδειγμένος κρίκος βέβαια και των πέντε ομάδων που συγκροτήθηκαν και εργάστηκαν ξεχωριστά για το κάθε project υπήρξε η γράφουσα τη διπλωματική εργασία ως σεναριογράφος και σκηνοθέτης των poetry project. Όσον αφορά το **έβδομο βήμα** που είναι η παρουσίαση-διάχυση των αποτελεσμάτων αυτό έγινε με την ανάρτηση του τελικού προϊόντος, δηλαδή των video, στο διαδίκτυο και πιο συγκεκριμένα στο κανάλι της γράφουσας τη διπλωματική στο youtube:

https://www.youtube.com/channel/UCgeiPuR6_4DHmKmFafWgiBQ

Το όγδοο και τελευταίο βήμα ενός project είναι η αξιολόγηση. Στην περίπτωση των poetry project η αξιολόγηση των έγινε και γίνεται σε τρία (3) επίπεδα: α) από αυτούς που συμμετείχαν και συνεργάστηκαν σε κάθε project (ποιητές, μουσικοσυνθέτες, ηθοποιούς, χορευτές, εικονολήπτες) β) από τους θεατές των video project στο διαδίκτυο γ) από τη γράφουσα τη διπλωματική εργασία

5. Τα επτά (7) στάδια του project

Αντικείμενο της διπλωματικής αποτέλεσαν πέντε ποιήματα Ελλήνων συγγραφέων και η δημιουργία πέντε (5) poetry project. Η δημιουργία των poetry project έγινε σε επτά (7) στάδια:

α) το πρώτο στάδιο ήταν η επιλογή των ποιημάτων β) το δεύτερο ήταν η προφορική τους απόδοση (απαγγελία) από πέντε διαφορετικούς ηθοποιούς. γ) Οι ηχογραφημένες απαγγελίες των ποιημάτων δόθηκαν σε πέντε διαφορετικούς συνθέτες μουσικής οι οποίοι εμπνευσμένοι από τα ποιήματα και τις ηχογραφημένες απαγγελίες τους συνέθεσαν τη μουσική επένδυση αυτών των ποιημάτων. Αυτό ήταν το τρίτο στάδιο του project. δ) Στη συνέχεια για κάθε ποίημα γράφτηκε ένα σενάριο που ήταν μία μορφή κινηματογραφικής αφηγηματοποίησης του κάθε ποιήματος από τη σεναριογράφο – σκηνοθέτη, τη γράφουσα την παρούσα διπλωματική, ε) και στη συνέχεια ακολούθησε η σκηνοθεσία και τα γυρίσματα των σεναρίων. Δεκαπέντε επαγγελματίες ηθοποιοί και χορευτές έδωσαν σάρκα και οστά στις ιστορίες που γεννήθηκαν με αφορμή τα ποιήματα. στ) Έπειτα ακολούθησε το μοντάζ του κινηματογραφικού υλικού και τα τελικά προϊόντα του εγχειρήματος, τα poetry – project, αναρτήθηκαν δημόσια στο διαδίκτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. ζ) Τέλος έγινε η ανάρτηση των poetry project στο διαδίκτυο προς θέαση και ακρόαση κάθε φίλου και θαυμαστή της ποίησης.

5.1 Η επιλογή των ποιημάτων

Το πρώτο βήμα για την υλοποίηση των poetry – project ήταν η επιλογή των ποιημάτων. Επιλέχθηκαν πέντε (5) ποιήματα ζώντων Ελλήνων ποιητών διαφορετικών ηλικιών, διαφορετικού λογοτεχνικού ύφους και νοημάτων.

Πιο συγκεκριμένα επιλέχθηκαν ποιήματα των ποιητών: Χριστίνα Παναγιώτα Γραμματικοπούλου, Ελένη Γιασεμάκη, Αρτεμίου Φωτιάδου Ελένη, Βάλια Τσαιτά, Τριαντάφυλλου Κωτόπουλου.

Οι ποιητές έδωσαν την άδειά τους στη γράφουσα τη διπλωματική εργασία, σεναριογράφο και σκηνοθέτη των poetry - project να επιλέξει η ίδια ποιο από τα ποιήματα θα γινόταν το αντικείμενο του poetry – project. Μετά την ανάγνωση όλων σχεδόν των ποιημάτων των πέντε ποιητών η γράφουσα έκανε την τελική της επιλογή με κριτήριο ποιο απ' όλα «μίλησε» βαθύτερα και δυνατότερα στην ψυχή της ακόμη και αν η γλώσσα και το μήνυμα του δεν ήταν και τόσο «κατανοητό» ή «ερμηνεύσιμο» με συνειδητούς, ορθολογικούς τρόπους και ακόμα δυσκολότερα αν η «ιστορία» του κάθε ποιήματος δεν ήταν εμφανής ή εύκολα αναγνώσιμη.

5.2 Η απαγγελία-προφορική απόδοση

Το δεύτερο βήμα των poetry - project ήταν η ηχογράφηση της απαγγελίας των ποιημάτων. Η απαγγελία των ποιημάτων των πέντε (5) poetry - project έγινε από επαγγελματίες αλλά και ερασιτέχνες ηθοποιούς. Οι ηθοποιοί που κλήθηκαν να απαγγέλουν τα ποιήματα αναγκαστικά μέσα από την ανάγνωσή τους τα «εξήγησαν», τα «ανέλυσαν» και κατ' επέκταση τα «ερμήνευσαν» ο καθένας με τον δικό του τρόπο.

Λίγες ήταν οι περιπτώσεις που ο τρόπος απαγγελίας ενός ποιήματος έγινε μετά την παρέμβαση της γράφοντος (σεναριογράφου & σκηνοθέτη των poetry project) και αφορούσε κυρίως την επιλογή μιας άλλης γλώσσας (Αγγλικά) πέραν της ελληνικής. Η επιλογή αυτή, κάποια ποιήματα να διαβαστούν παράλληλα με την ελληνική στην αγγλική γλώσσα, έγινε για να τονιστεί αυτή ακριβώς η δύναμη της φωνής, του ηχοχρώματος, ως μέσου ερμηνείας του νοήματος ενός ποιήματος. Σύμφωνα με τους Fischer – Lichte «η υλικότητα των φωνών που αρθρώνουν τους φθόγγους ενός ποιήματος, το ηχητικό αποτέλεσμα που προκύπτει **δημιουργεί ένα επικοινωνιακό «γεγονότος»** ανάμεσα σε θεατές/ακροατές και ηθοποιούς, ενώ η υλικότητα της φωνής του ηθοποιού που απαγγέλει ένα ποίημα παράγει από μόνη της ένα νόημα (Fischer – Lichte, 2013).

Είτε στην ελληνική είτε στην αγγλική γλώσσα σε αυτό το στάδιο των poetry - project είχαμε να αντιμετωπίσουμε το εξής οξύμωρο. Από τη μία μεριά **ένα ποίημα σωματοποιείται μέσω της φωνής** του ηθοποιού που απαγγέλει το ποίημα, ταυτόχρονα όμως από τη στιγμή που η φωνή του ηθοποιού χρησιμοποιείται στο project δίχως να βλέπουμε αυτόν που απαγγέλει δημιουργεί μία από-σωματοποιημένη φωνή. Από την άλλη μεριά ωστόσο θα μπορούσαμε να πούμε πως η φωνή σωματοποιείται ακόμη περισσότερο.

5.3 Η μουσική επένδυση των ποιημάτων

Για το σκοπό της μουσικής επένδυσης των poetry - project επιλέχθηκαν πέντε διαφορετικοί μουσικοί συνθέτες, οι οποίοι γράφουν διαφορετικά είδη μουσικής: Κλασική, ροκ, μουσική για το θέατρο...

Για ποιο ποίημα θα έγραφε ο κάθε συνθέτης αποφασίστηκε καθαρά με «αισθητικά» και «διαισθητικά» κριτήρια. Η γράφουσα τη διπλωματική εργασία (σεναριογράφος και σκηνοθέτης των poetry project) γνωρίζοντας το έργο των συνθετών στο σύνολό τους, επέλεξε και ανέθεσε το ποίημα στον καθένα συνθέτη που ταίριαζε στο ύφος και στην στυλ της μουσικής του καθενός (σύμφωνα με τα δικά της υποκειμενικά κριτήρια και μόνο με αυτά).

Από τη στιγμή της ανάθεσης και μετά ούτε η γράφουσα, ούτε οι ποιητές ή ηθοποιοί που απήγγειλαν τα ποιήματα είχαν τη δυνατότητα ή την ευκαιρία να «υποδείξουν» ή να πουν τη

γνώμη τους στους συνθέτες της μουσικής επένδυσης ποιημάτων και αυτή ακριβώς η ιδιαιτερότητα είναι που χαρακτηρίζει τα poetry project.

5.4 Η κινηματογραφική αφηγηματοποίηση των ποιημάτων – το σενάριο

Το επόμενο στάδιο είναι η αφηγηματοποίηση των ποιημάτων και η δημιουργία ενός σεναρίου. Η αφηγηματοποίηση ενός ποιήματος απαιτεί καταρχήν την «κατασκευή ενός κόσμου», ενός «**ιστοριό-κόσμου**», ο οποίος μεν θα λειτουργήσει ως το σκηνικό, ως η πλατφόρμα της αφήγησης. Η δημιουργία του ιστοριόκοσμου γίνεται μέσω διαδικασιών που περιλαμβάνουν τη σύμμιξη εννοιών (blending) τη δημιουργική φαντασία (fictivity) και την αφηγηματική μεταφορά (metaphor) (Σοφία Κεφαλίδου 2017).

Λέγοντας «σύμμιξη» εννοιών εννοούμε μια διαδικασία που επιτρέπει την κατασκευή νοήματος από τον συνδυασμό στοιχείων και δομών από διαφορετικούς εννοιολογικούς χώρους, ενώ λέγοντας «αφηγηματική μεταφορά» εννοούμε τη νοητική διαδικασία που μας επιτρέπει να βυθιζόμαστε σε φανταστικούς κόσμους.

Εφόσον μιλάμε για κινηματογραφική αφηγηματοποίηση των poetry project συμπεριλαμβάνεται κανείς πως κάτι τέτοιο απαιτεί όχι τη συγγραφή μιας απλής ιστορίας ή ενός διηγήματος, αλλά τη συγγραφή ενός **σεναρίου**. Στα poetry project τα σενάρια γράφτηκαν από τη γράφουσα τη διπλωματική εργασία αφού πρώτα ήρθε στα χέρια της το ηχητικό υλικό (απαγγελία, μουσική επένδυση του ποιήματος).

Και στα πέντε (5) poetry project η διαδικασία της συγγραφής του «σεναρίου» ξεκίνησε με βάση μια **αρχική ιδέα** που γεννήθηκε μετά α) την ανάγνωση του ποιήματος β) την ηχογράφηση της απαγγελίας του και γ) τη μουσική επένδυση που έγινε για το κάθε ποίημα του ποιήματος. Η αρχική αυτή ιδέα και στα πέντε poetry project **συμπυκνώθηκε σε μία πρόταση ή ακόμη και σε μία λέξη**.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σεναρίων των poetry project είναι ότι δεν συμπεριλαμβάνει **καθόλου διαλόγους** καθώς επιδιώκουμε το μόνο που πρέπει να ακούει ο δέκτης να είναι την απαγγελία του ποιήματος και τη μουσική που το συνοδεύει, καθώς και η μικρή διάρκειά τους. Τα σενάρια των poetry project δεν έχουν την έκταση ενός σεναρίου μικρού μήκους αλλά ούτε ενός σεναρίου βίντεο κλιπ.

5.5 Τα γυρίσματα

Τα γυρίσματα των poetry project ήταν το δυσκολότερο κομμάτι της κατασκευής τους. Διότι να μεν υπήρχε η απαγγελία, η μουσική επένδυση, το σενάριο, ωστόσο έπρεπε να συνδυαστούν ένα σωρό άλλες σκέψεις, τεχνικές και πρακτικές προκειμένου να γίνουν τα γυρίσματα.

Πρώτα απ' όλα έπρεπε να γίνει η επιλογή του χρόνου (που σε μεγάλο βαθμό καθόριζε και τον φωτισμό του poetry project) της τοποθεσίας, των κουστουμιών, να δοθούν οι οδηγίες για τον τρόπο στησίματος, κίνησης, συμπεριφοράς και ερμηνείας των ηθοποιών. Καθώς δεν υπάρχουν διάλογοι ή δραματουργικά στοιχεία παρά μόνο εικόνες, μουσική και απαγγελία των στίχων η «πλοκή» της ιστορίας έπρεπε να γίνει αντιληπτή στον δέκτη μόνο από τις κινήσεις των σωμάτων και τις εκφράσεις των προσώπων.

Έπειτα έπρεπε να δοθούν οδηγίες στον εικονολήπτη για τη φωτογραφία (cinematography) των γυρισμάτων, την κίνηση της κάμερας, την καταγραφή ή μη των φυσικών ήχων και να δημιουργηθεί ντεκουπάζ .

5.6 Το μοντάζ του υλικού

Το μοντάζ των πλάνων που είχαν τραβηχτεί κατά τη διάρκεια των project poetry έγινε από τους δύο (2) εικονολήπτες (cameraman) που έκαναν τις λείψεις. Το μοντάζ, η συναρμογή, είναι ένα από τα πιο δύσκολα προβλήματα κάθε είδους δημιουργίας και φυσικά απαιτεί γνώσεις .

Η σεναριογράφος-σκηνοθέτης των poetry project ήταν παρούσα στη διαδικασία του μοντάζ και συνέβαλε με τις υποδείξεις της στο τελικό αποτέλεσμα. Αρχικά είχε δημιουργήσει ντεκουπάζ και μετέπειτα συμμετείχε στην επιλογή των πλάνων που ήθελε να μουν στα poetry project και στη συνέχεια πρότεινε την κατάταξη τους.

Στην τελική επιλογή και σύνθεση των σκηνών δόθηκε μεγάλη έμφαση στον ρυθμό που ήθελε κάθε φορά η σεναριογράφος σκηνοθέτης να δώσει στο κάθε poetry project ξεχωριστά.

5.7 Η ανάρτηση στο διαδίκτυο

Για την προβολή των poetry project αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν οι εφαρμογές Youtube, Instagram, TikTok, Facebook.

6. Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας, τα poetry project που δημιουργήθηκαν και τα οποία βρίσκονται αναρτημένα στο διαδίκτυο *στις παρακάτω ηλεκτρονικές διευθύνσεις:*

1. Τίτλος ποιήματος: Β Α Λ Λ Υ

<https://www.youtube.com/watch?v=DK3q6p0fYXw>

2. Ode 2 Blood

https://www.youtube.com/watch?v=m_Hq6eJM4AI

3.Θάλασσα με φλοίσβο κιθάρας

https://www.youtube.com/watch?v=F_DvSAQISmA

4. Τίτλος ποιήματος: Συνάντηση

<https://www.youtube.com/watch?v=1hIcPAtkb3c>

5. Τίτλος ποιήματος: Ερωτική οφειλή

<https://www.youtube.com/watch?v=U0Nhjc0JB1E>

7. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε ο τρόπος με τον οποίο μπορούν διαφορετικές μορφές τέχνης ν' αλληλοεπιδράσουν με την ποίηση προκειμένου να γίνει περισσότερο προσιτή στο κοινό και ιδιαίτερα στους μαθητές/τριες της εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα εξετάσαμε τους τρόπους με τους οποίους μπορεί η «απαγγελία», η «μουσική επένδυση», η κινηματογραφική αφηγηματοποίηση» να «ερμηνεύσουν» και να «αναπαράγουν» το νόημα, τα μηνύματα, τις ιδέες και τα συναισθήματα που μπορεί να υπάρχουν σ' ένα ποίημα. Στόχος του εγχειρήματος ήταν να δημιουργήσουμε μία άλλου είδους πρόσληψη της ποίησης που θα την καταστήσει περισσότερο προσιτή στο κοινό και ταυτόχρονα θα αποτελέσει μία πρόταση διδασκαλίας της ποίησης

7.1 Για μία άλλου είδους προσιτή πρόσληψη της ποίησης

Είναι προφανές πως μία «**πολυμετρική**». «**πολυμεσική**» **προσέγγιση ενός ποιήματος** είναι εκ των πραγμάτων πολύ πιο δελεαστική και άρα πιο προσιτή για έναν δέκτη που έχει εθιστεί στο ψηφιακό κόσμο, στη κινούμενη εικόνα, στην ταχύτητα και στην εναλλαγή. Πέρα όμως από τη γοητεία που ασκεί η εικόνα, ο ήχος, η αφήγηση μιας ιστορίας, η υποκριτική των ηθοποιών θα λέγαμε πως υπάρχει και ένα άλλο στοιχείο που καθιστά τα poetry project γοητευτικά στους δέκτες και δεν άλλη από **το συλλογικό τους χαρακτήρα**.

Κατά τη διάρκεια των poetry project ένα ποίημα επιδέχτηκε τουλάχιστον τέσσερις (4) διαφορετικές αναγνώσεις (απαγγελία, μουσική επένδυση, αφηγηματοποίηση- σενάριο, σκηνοθεσία και υποκριτική απόδοση των ηθοποιών), άρα έγιναν και τέσσερις (4) απόπειρες να ερμηνευτεί η μεταφορική και «κρυπτική» φύση του κάθε ποιήματος και να «αναπαραχθεί» το οποιοδήποτε νόημά του. Τα poetry project με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαμε να πούμε πως **μετατρέπονται σ' πολυφωνικά τραγούδια** που καλούν τον θεατή (δέκτη) να συμμετέχει κι αυτός ενεργητικά σε αυτή την εμπειρία.

7.2 Για μια διδακτική αξιοποίηση των poetry project

Σύμφωνα με τη Τζίνα Καλογήρου η ποίηση στις μέρες έχει περιθωριοποιηθεί και είναι λίγοι εκείνοι που παραδίδονται συστηματικά στην ανάγνωση της ποίησης. Επίσης η ποίηση είναι κατά κοινή ομολογία το είδος που προκαλεί τη μεγαλύτερη αμηχανία σε εκπαιδευτικούς και μαθητές. Εξορισμού θεωρείται δύσκολη και η προκατάληψη αυτή βραχυκυκλώνει την αναγνωστική επαφή μαθητών και δασκάλων με την ποίηση. (Καλογήρου,)

Έχει πολλή ενδιαφέρον επίσης ότι δύο από τις τέσσερις (4) δραστηριότητες που προτείνει για μία καινοτόμα διδασκαλία της ποίησης περιγράφουν λίγο πολύ και αυτό που τα βασικά στάδια της δημιουργίας ενός poetry project.):

A) Δημιουργική γραφή –σύνθεση ποιημάτων. Τα παιδιά γράφουν τα δικά τους ποιήματα ή **σύντομα μυθοπλαστικά κείμενα** με αφορμή το ποίημα που διδάχθηκαν.

B) **Συνδυασμός του ποιήματος με πολύμορφο οπτικοακουστικό υλικό**. Π.χ. εικαστικά έργα, φωτογραφίες, μουσική, βίντεο, εφαρμογές πολυμέσων κ.ά. και δημιουργία υλικού, εικαστικού, μουσικού κλπ. με αφορμή το ποίημα.

Μετά την εμπειρία των πέντε (5) poetry project πιστεύουμε και εμείς πως η μέσω της **πολυμεσικής πολυτροπικής απόδοσης ενός ποιήματος**, όπου η ποίηση σωματοποιείται (γίνεται φωνή, ήχος, εικόνα, ιστορία), η ποίηση μπορεί όχι μόνο να γίνει προσιτή για τους μαθητές και τις μαθήτριες όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, αλλά να γίνει και μία απόλαυση.

8. Βιβλιογραφία

- Bordwell David & Thompson Kristin , (2011). Εισαγωγή στην τέχνη του Κινηματογράφου. MIET (ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ).
- Sergio Ribeiro Guevara. (2021) Αφηγηματική ποίηση: αφήγηση ιστοριών σε στίχους. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.yubrain.com/el/>
- Daniel Xerri, “Poetry Teaching and Multimodality: Theory into Practice”, Creative Education 3, 2012, (σελίδες 507-512).
- Fischer – Lichte, E. (2013). Θέατρο και μεταμόρφωση. Προς μια νέα αισθητική του επιτελεστικού. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Konyves, T. (2011). Videopoetry: A Manifesto. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://issuu.com/tomkonyves/docs/manifesto_pdf, 4 Σεπτεμβρίου 2011.
- Vannier, G. (1988). Η μουσική των λέξεων. Διαβάζω (185). (σελίδες. 25 – 29). Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://issuu.com/diavazo.gr/docs/aa156_issue_185 ,
- Guerin, Marie Anne (2007). Η αφήγηση στον κινηματογράφο. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης
- N.C. Germanacos, “An interview with three contemporary Greek writers: Stratis Tsirkas, Thanassis Valtinos, George Ioannou. Taped for boundary 2 in May 1972”, Boundary, τ. 1 τχ. 2 (Αφιέρωμα: «Contemporary Greek Writing», χειμώνας 1973), (σελίδες. 302-305).
- Αρσενίου, Ε. (2008). Το μέλλον της ποίησης. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: https://www.poeticanet.gr/mellon-poiisis-a-90.html?category_id=23 , 30 Μαρτίου 2008
- Αρσενίου, Ε. (2012). Πρακτική εισαγωγή στη μελέτη της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
- Βασιλειάδη, Σ.- Α. Ζεάκη – Γλύνια. (1993). «Η μουσική στον αιώνα μας». Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Βολανάκη, Γ. (2011). Η ποίηση που ενώνει. Ελευθεροτυπία. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=261110>
- Βούρτσης, Ι. (1988). Σύντομος βιογραφία του ζωγράφου και ποιητή Νίκου Εγγονόπουλου (1907-1985). Χάρτης (25–26). Ανάκτηση από <http://www.greek-language.gr/periodika/mags/xartis/1988/25-26/143524>
- Γαραντούδης, Ε. (1999). «Υποδείξεις για την “ακρόαση”» και «Η ποίηση ως ζωντανός λόγος: Από την απαγγελία στην ανάγνωση», (σ. 3-12 και 13-27) . Κείμενα στο ένθετο βιβλίο του cd Ελληνικός λόγος. Ποίηση, Αθήνα: Αρχείο Ραδιοφώνου, ΕΡΤ, ΕΡΑ 12, 1999.
- Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.academia.edu/4700095/Y%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%B5%CE%AF%>

CE%BE%CE%B5%CE%B9%CF%82 %CE%B3%CE%B9%CE%B1 %CF%84%CE%B7 %CE%BD %CE%B1%CE%BA% , 07 Οκτωβρίου 2020.

Διζικιρίκης, Γιώργος. (1985). Λεξικό αισθητικών και τεχνικών όρων του κινηματογράφου. Τόμος 2. Αθήνα: Εκδόσεις Αιγόκερως.

Καλογεροπούλου, Χριστίνα. (2006). Σενάριο. Η τέχνη της επινόησης και της αφήγησης στον κινηματογράφο. Αθήνα. Εκδόσεις Νεφέλη.

Καλογήρου Τζίνα. (2016). Κείμενα για την έρευνα, τη θεωρία, την κριτική και τη διδακτική της Παιδικής και Εφηβικής Λογοτεχνίας. Τεύχος 22. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.kei.2016.604>

Κατσίκη – Γκίβαλου, Α. (1994). «Λογοτεχνία - Αναλυτικά Προγράμματα και διδακτικά βιβλία». Αθήνα.

Κεφαλίδου, Σοφία. (2017) Η αφήγηση στην τηλεοπτική ειδησεογραφία: ανάλυση και αξιοποίηση της για έναν κριτικό σχολικό γραμματισμό. Διδακτορική διατριβή

Κιοσσές, Σ. (2019). Η αφηγηματολογία ως μέσο προώθησης της κριτικής ανάγνωσης της λογοτεχνίας: εστιάζοντας στο διήγημα του Αντώνη Σαμαράκη «Σ' ένα συνοριακό σταθμό».

Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

[https://www.researchgate.net/publication/330514960_E_aphegematologia_os_meso_proothes_es_tes_kritikes_anagnoses_tes_logotechnias_estiazontas_sto_diegema_tou_Antone_Samarake_S%](https://www.researchgate.net/publication/330514960_E_aphegematologia_os_meso_proothes_es_tes_kritikes_anagnoses_tes_logotechnias_estiazontas_sto_diegema_tou_Antone_Samarake_S%20) , Ιανουάριος 2019.

Κωτόπουλος, Η. Τ., Βακάλη, Άννα & Φειδάς, Γ. (2016). Ποιήματα στην οθόνη. Πανεπιστημιακές Σημειώσεις - Ψηφιακή αφήγηση και εκπαίδευση. Φλώρινα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Λαζαρίδης, Λ. (2016). Συμβολισμός και νεορομαντισμός – νεοσυμβολισμός (1920-1930).

Ανάκτηση από <http://filologika-logika.blogspot.com/2016/03/5-1920-1930.html>

Μοίρα, Π. (2014). Παράδοση και μοντερνισμός στη νεοελληνική ποίηση: λογοτεχνικά ρεύματα, κινήματα, τεχνοτροπίες. Ανάκτηση από

<http://fotodendro.blogspot.com/2014/05/blog-post.html>

Μπράτιτσης, Θ., Πατσούρα Ό. (2015). Η βίντεο-ποίηση συναντά την ψηφιακή αφήγηση. Στο 2ο Διεθνές Συνέδριο Δημιουργική Γραφή, Κέρκυρα. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: ΕΡΕΥΝΑ ΟΣΔΕΛ (ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ). Έρευνα επιχειρηματικής δραστηριότητας εκδότικων επιχειρήσεων για το έτος 2019. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.osdel.gr/el/>

Πάνος Θανάσης. (2016). Ποίηση – Εικονοποίηση – Οπτικοποίηση, Περί της ενότητας των εκφραστικών μέσων στην ποίηση, Ηλεκτρονικό περιοδικό fractal. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.fractalart.gr/eikonopoiisi/>, 13 Ιουλίου 2016.

Ποιητική απαγγελία & ΜΜΕ: η περίπτωση του Νίκου Εγγονόπουλου, της Όλγας Σκούρτη, διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://criticism.gr/poietiki-apaggelia-mme-i-periptosi-tou-nikou-eggonopoulou/>, 27 Δεκεμβρίου 2020.

Σκαρσούλη, Ε. (2012). Ζητήματα πρόσληψης της νεοελληνικής ποίησης μέσα από την επαφή της με τη μουσική: το παράδειγμα του Γιάννη Ρίτσου: η μελοποίηση του Επιτάφιου και της Ρωμοσύνης από τον Μίκη Θεοδωράκη. [Διατριβή], Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Φιλολογίας. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/34657>, 2012.

Τοπάλη, Μ. (2017). Εμείς λέμε, με τα λόγια γίνεται! Η Καθημερινή. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.kathimerini.gr/935028/article/politismos/vivlio/emeis-leme-me-ta-logia-ginetai>

Τιτίκα Δημητρούλια, (2009). «Κυβερνοποίηση: γραφή-εικόνα-κώδικας και η ουσία του ποιητικού λόγου», Πρακτικά Εικοστού Όγδου Συμποσίου Ποίησης. Ποίηση και Εικόνα. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, (σελίδες 365-377).

Τσιάμης, Χ. (χ.χ.). Πώς διαβάζεται η ποίηση. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: <https://www.oanagnostis.gr/pos-diavazete-i-piisi/>

Χατζηθεοδωρίδου, Μ. (2009). Η παραγωγή ταινιών από τα παιδιά στα πλαίσια της μεθόδου project. Δημοσίευτη διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης-Π.Τ.Δ.Ε., Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών Εκπαίδευση και Κοινωνικός Αποκλεισμός.

Ταρατόρη-Τσαλκατίδου, Ε. (2007). Η Μέθοδος Project στη Θεωρία και στην Πράξη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αδελφοί Κυριακίδη

9. Παράρτημα: Τα poetry projects

Οι ποιητές και τα ποιήματα

- 1.Χριστίνα Παναγιώτα Γραμματικοπούλου
- 2.Ελένη Γιασεμάκη
- 3.Αρτεμίου Φωτιάδου Ελένη
- 4.Βάλια Τσαιτά
- 5.Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Οι μουσικοί

- 1.Κανάρης Κεραμάρης
- 2.Δημήτρης Τασούδης
- 3.Θανάσης Παύλου
- 4.Μενέλαος Πειστικός
- 5.Γιώργος Λαζαρίδης

Απαγγέλουν

- 1.Χρύσα Ζαφειριάδου
- 2.Ζαμπακίκα Έλενα,
- 3.Ηλιάνα Κυνηγοπούλου,
- 4.Καλλιόπη Γιαγκοπούλου,
- 5.Μαρίνα Χατζηιωάννου

Λήψεις, Μοντάζ

Δημήτρης Ζισόπουλος
Μαριάννα Τρούμπη,

Ηθοποιοί

Γιούλια Πομπόρτση, Άννα Πέτροβα, Ζαμπακίκα Έλενα, Ηλιάνα Κυνηγοπούλου, Λευτέρης Τριανταφυλλίδης , Καλλιόπη Γιαγκοπούλου ,Παναγιώτης Φανταγμάς, Μάρα Μαλγαρινού, Γιώργος Σφυρίδης

Χορεύτριες

Μαρία Σκούρτη,

Κωνσταντίνα Βαρσακέλη,

Πόπη Καραβασίλη

1ο PROJECT

Τίτλος ποιήματος :B A Λ Λ Υ

Της Χριστίνα Παναγιώτα Γραμματικοπούλου

Μουσική σύνθεση : Κανάρης Κεραμάρης

Συμμετέχουν: Άννα Πέτροβα, Γιούλια Πομπόρτση

Απαγγελία: Χρύσα Ζαφειριάδου

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Υπήρξε ποτέ κάτι που θα σ' άγγιζε
σαν την αθωότητα των παιδικών σου ημερών;
Κάτι, απ' το οποίο η καρδιά σου θα πετάριζε,
ωσάν από την τάση φυγής των μελανότερών σου ωρών;
Που θ' αναζωογονούσε την ψυχή σου,
που θα καθάριζε τη σκέψη σου;
Άγωνα γη;
Θάλασσες γαλαζοπράσινες;
Λάβας στάχτη;
Αιώρες ψάθινες;
Ένα βραχιόλι από κοχύλια,
ένα από κλωστές μεταξωτές,
κεντημένα με χρυσά κλειδιά
της μοίρας και τα δύο παρατηρητές.
Μαργαριτάρια του γλυκού νερού
η τρκουάζ η χάντρα
και της δημιουργίας ο Παράδεισος
να διαρκεί για πάντα.

ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ:

Σκηνή 1^η

ΕΞ. ΠΑΡΑΛΙΑ ΠΕΡΑΙΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΜΕΡΑ

Πλάνο στην παραλία νωρίς το πρωί. Η ΓΙΟΥΛΙΑ (65) με μαλλιά λυτά, ντυμένη με θαλασσί χρώμα, περπατάει στην προκυμαία . Βλέπουμε τα βήματά της, το πρόσωπό της γεμάτο αναμνήσεις, ακολουθούμε τα βήματά της. Αέρας αναστατώνει τα μαλλιά της. Κοντοστιέκεται.

Λήψη drone

CUT TO

Σκηνή 2^η

ΕΞ. ΠΑΡΑΛΙΑ ΠΕΡΑΙΑ - ΙΔΙΑ ΜΕΡΑ

Η ΓΙΟΥΛΙΑ κι ένα ΚΟΡΙΤΣΑΚΙ (8) στην παραλία της Περαίας. Στο τέλος της προκυμαίας η Γιούλια αγναντεύοντας ,καθισμένη σε ένα σκαλοπάτι, κρατάει σημειώσεις σε ένα τετράδιο με πεταλούδες, που μέσα έχει σαν σελιδοδείκτη ένα αποξηραμένο φύλλο. Γκρο πλαν στο πρόσωπο της Γιούλια. Η έκφρασή της δείχνει ικανοποίηση.

CUT TO

Πλάνο στο κοριτσάκι που παίζει, τρέχει στην παραλία, χαμογελάει.

CUT TO

Πλάνο στο κοριτσάκι στην προκυμαία, βρίσκει ένα φύλλο και το βάζει στο τετράδιό του μέσα.

CUT TO

Το βλέμμα της Γιούλια στο κοριτσάκι, να βγει η μνήμη, σαν μια ανάμνηση του εαυτού της στο παρελθόν. Γενικό πλάνο βλέπουμε τη πλάτη του κοριτσιού και τη πλάτη της γυναίκας που κοιτάζει το κορίτσι.

CUT TO

Πλάνο στο κοριτσάκι που φωνάζει προς τη θάλασσα.

Τέλος

2ο PROJECT

Τίτλος ποιήματος: Ode to blood (Ωδή στο αίμα)

Της Έλενας Γιασεμάκη

Μουσική σύνθεση :Δημήτρης Τασούδης

Συμμετέχει: Ζαμπακίκα Έλενα

Απαγγελία: Ζαμπακίκα Έλενα

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Η γυναίκα - τριαντάφυλλο

κοίταζε θλιμμένα

τα μαραμένα της πέταλα

σπαρακτικά

τα αποχωριζόταν

αναζητούσε

το κλεμμένο άρωμά τους

στους καπνούς νυχτερινών τσιγάρων

Καθάριζε με επιμέλεια τα ρούχα της

ύστερα

έβγαζε το δέρμα της

και το έπλενε κι αυτό

όταν έφτανε στην ψυχή της

έγλειφε τα σημάδια

από τα ξένα δάχτυλα

έφτυνε κομμάτια

από σκισμένα πρόσωπα

και γνώριμες λέξεις

ήσυχα την έβρισκε το ξημέρωμα

Ωσπου

μίσχος μαραμένος

έγειρε γαντζωμένη

στα λίγα αγκάθια

που είχαν απομείνει

όρθια ακόμα

θρηνώντας
τον απόηχο της παρακμής της

Μετάφραση στα αγγλικά

Ode to blood
The rose woman
stared in sorrow her fading petals parting with them in despair seeking
their stolen fragrance
in the smoke of late night cigarettes
She cleaned her clothes meticulously
then she took off her skin and washed it too
when she got to her soul
she licked the marks from the strange fingers
spat pieces of torn faces and familiar words
Dawn always found her at peace
Until like a dried stem she leaned clinging
to the few thorns
still standing upright mourning
the echo of her decline

ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ:

Σκηνή 1^η

ΕΣ.ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ – ΒΡΑΔΥ

Η ΕΛΕΝΑ (50) μια γυναίκα εντυπωσιακή. Κάθεται στη θέση του συνοδηγού μέσα σε ένα αυτοκίνητο εν κινήσει . Γυρίζει το βλέμμα της στην κάμερα.

Σκηνή 2^η

ΕΞ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΛΑΔΑΔΙΚΑ – ΒΡΑΔΥ.

Κοντινό πλάνο στα πόδια της Έλενας που προχωρά ανάμεσα στο πλήθος.

CUT TO

Η ΕΛΕΝΑ με βλέμμα παγωμένο στον ίδιο κεντρικό δρόμο . Ακίνητη, ενώ τα πάντα γύρω της είναι σε ροή.

Σκηνή 3^η

ΕΣ.ΜΠΑΡ – ΒΡΑΔΥ.

Η Έλενα μπαίνει σε μπαρ, καπνίζει , πίνοντας κοκτέιλ. Μόνη. Σβήνει ένα τσιγάρο.

Σκηνή 4^η

ΕΣ.ΓΡΑΦΕΙΟ- ΒΡΑΔΥ.

Η Έλενα μπαίνει στο γραφείο της. Σκοτεινό δωμάτιο. Γράφει με κιμωλία λευκή σε μαύρο πίνακα.

CUT TO

Καθισμένη στο γραφείο σκίζει έγγραφα. Γκρο πλαν στο πρόσωπο της Έλενας. Η έκφρασή της δείχνει απελπισία, αβεβαιότητα.

CUT TO

Η Έλενα ξαπλωμένη στο γραφείο της καπνίζει με μανία. Αντίστροφη κίνηση . Ο καπνός εισέρχεται μέσα της αντί να βγαίνει προς τα έξω.

Σκηνή 5^η

ΕΣ. ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΒΡΑΔΥ.

Η Έλενα στο αυτοκίνητο. Βλέμμα στην κάμερα. Το πρώτο και το τελευταίο πλάνο να είναι πανομοιότυπο.

ΤΕΛΟΣ

3^ο PROJECT

Τίτλος ποιήματος: Θάλασσα με φλοίσβο κιθάρας

Της Αρτεμίου Φωτιάδου Ελένη

Μουσική σύνθεση: Παύλου Θανάσης

Συμμετέχουν : Ηλιάνα Κυνηγοπούλου, Λευτέρης Τριανταφυλλίδης

Απαγγελία: Ηλιάνα Κυνηγοπούλου

Χορεύτρια :Μαρία Σκούρτη

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Θάλασσα με φλοίσβο κιθάρας

Τα μαλλιά συγχορδίες αγάπης

‘Όλα ηχούν πάνω στο σώμα σου

Ο άνεμος, η μουσική, το πέλαγο

η φωτιά της φωνής μου

Σπάει τα κόκαλα της θάλασσας ο αγέρας

Ασπόνδυλη γεμίζει τον κυματισμό του χορού σου

Ανθίζει αγίασμα το νερό που φιλάει την πόλη

Πηγαиноέρχεται μνήμη στις ακτές των ματιών

Φωτογράφισέ μου τα βήματα

όταν κυλάνε μέσα μας οι φιγούρες του έρωτα

Ανυπεράσπιστος πάντα ο λαβωμένος

Οι χάρτες του σύμπαντος κόσμου μας

Πάντα ένας άγραφος

λευκός μας σημαδεύει

Όμως γελάς

γελάμε

Ο φτερωτός Θεός φτιάχνει στην πόλη το νησί μας

Θυμάσαι;

Ήταν ένα μαντίλι σου

κόκκινος γλάρος στην πλάτη

κλώθεται τώρα με ροζ κλωστές

φίδι δαγκώνει τις μέρες στα δάχτυλα

Αλμύρα, χρόνος, άνεμος

νοθεύουν το κρασί του χρώματος

Πηγαινοέρχεται μνήμη στις ακτές των χεριών

ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ:

Σκηνή 1^η

ΕΕ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ- ΜΕΡΑ

Η ΜΑΡΙΑ (20) περπατάει με τον ΛΕΥΤΕΡΗ (21) στην προκυμαία . Ντυμένοι και οι δυο ελαφριά , η Μαρία έχει μαζί της ένα φουξ φουλάρι, με μαλλιά λυτά. Πλάνο στην πλάτη των νέων καθώς περπατούν σαν δυο ερωτευμένες αέρινες υπάρξεις.

CUT TO

Η Μαρία και ο Λευτέρης κάθονται σε ένα πεζούλι. ΑΥΤΟΣ παίζει κιθάρα. Η Μαρία τον κοιτάζει δίχως δεύτερες σκέψεις με βλέμμα καθαρό. Ο αέρας έντονος δημιουργεί μια θύελλα στα μαλλιά της.

CUT TO

Η ΜΑΡΙΑ χορεύει.

CUT TO

Η ΗΛΙΑΝΑ (60) ντυμένη με ροζ αποχρώσεις ψιθυρίζει στην κάμερα λόγια. 'είσαι νέος'.

CUT TO

Πλάνο στην αγριεμένη θάλασσα.

Σκηνή 2^η

ΕΕ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ- ΜΕΡΑ

Η ΜΑΡΙΑ και ο ΛΕΥΤΕΡΗΣ ζητούν από την Ηλιάνα να τους βγάλει μια φωτογραφία. Η ΗΛΙΑΝΑ παίρνει το κινητό τους και τους φωτογραφίζει χαμογελώντας.

CUT TO

Πλάνο στην πλάτη της ΗΛΙΑΝΑ που αγναντεύει τη θάλασσα.

Σκηνή 3^η

ΕΕ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΝΑΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ- ΣΟΥΡΟΥΠΟ

Η ΜΑΡΙΑ και ο ΛΕΥΤΕΡΗΣ περπατούν στον λιμενοβραχίονα. Λήψη από μακριά ή πλάνο στους νέους με drone από ψηλά.

CUT TO

Η ΗΛΙΑΝΑ βρίσκει ένα χάρτινο αεροπλανάκι και το πετάει.

CUT TO

Το αεροπλανάκι πέφτει ανάμεσα στους νέους που γελούν.

CUT TO

Πλάνο στην ΗΛΙΑΝΑ με το ηλιοβασίλεμα πίσω της.

ΤΕΛΟΣ

4o PROJECT

Τίτλος ποιήματος: Συνάντηση

Της Βάλια Τσάιτα- Τσιλιμένη

Μουσική σύνθεση : Μενέλαος Πειστικός

Συμμετέχουν: Καλλιόπη Γιαγκοπούλου, Παναγιώτης Φανταγμάς

Απαγγελία: Καλλιόπη Γιαγκοπούλου

Χορεύτρια: Κωνσταντίνα Βαρσακέλη

Έφτασα φορτωμένη με σίδηρο ολοστρόγγυλο γύρω απ' το λαιμό μου

δεν άκουγα τη μουσική όμως με χόρευε

την ονειρεύτηκα·

κι εσύ δε κοίταζες παρά τα ψεύτικα πετράδια της κοσμηματοθήκης

ύστερα προχώρησε μια δεκαετία ο καιρός κι άκουσα εγώ πέρα απ' την άμμο τη φωνή σου

μ' έπιασες απ' το χέρι και περπατήσαμε την όχθη μια στιγμής βήματα κάνοντας προς τα πίσω

να ξεκλειδώσουν περασμένα χαμόγελα

ν' ανθίσουν ολόφρεσκα τα βλέμματά μας

ΣΕΝΑΡΙΟ:

Σκηνή 1^η

ΕΞ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΛΙΜΑΝΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΜΕΡΑ

Πλάνο το λιμάνι της Θεσσαλονίκης.

CUT TO

Ο Παναγιώτης (50) και η Καλλιόπη (50) κάθονται σε ένα εστιατόριο στη Λεωφόρο Νίκης. Πλάνο σιωπής ζευγαριού. Ζουμ στις εκφράσεις του προσώπου τους. Πίνουν λευκό κρασί.

CUT TO

Διαδοχικά γκρο πλαν στη γυναίκα και στον άντρα. Αιχμαλωτίζεται μια συζήτηση χωρισμού.

CUT TO

Πλάνο στο βλέμμα του Παναγιώτη στη θάλασσα.

Σκηνή 2^η

ΕΞ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ - ΜΕΡΑ

Η ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ (20) χορεύει στο λιθόστρωτο της Λεωφόρου Νίκης.

CUT TO

Πλάνο στα μάτια της Καλλιόπης. Ο Παναγιώτης με το χέρι του πλησιάζει τα δάχτυλα της Καλλιόπης, ενώ η Καλλιόπη τα απομακρύνει. Η Καλλιόπη σηκώνεται.

Σκηνή 3^η

ΕΕ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗ - ΜΕΡΑ

Η Καλλιόπη κάθεται σε ένα παγκάκι. Η χορεύτρια Κωνσταντίνα την πλησιάζει και με την αύρα της σηκώνει την Καλλιόπη και την παρασύρει σε μια περιπατητική κίνηση αυτογνωσίας.

CUT TO

Πλάνο στη χορεύτρια που ψιθυρίζει στην κάμερα. Πλάνο Καλλιόπης -που προχωράει κατά μήκος της παραλιακής ανάμεσα στον κόσμο. Το βλέμμα της Καλλιόπης πλέον πιο ισχυρό.

Πλάνο στη Καλλιόπη να λέει " στη θάλασσα" .

ΤΕΛΟΣ

5ο PROJECT

Τίτλος ποιήματος: Ερωτική οφειλή

Του Τριαντάφυλλου Κωτόπουλου

Μουσική σύνθεση : Γιώργος Λαζαρίδης

Συμμετέχουν: Μάρα Μαλγαρινού, Γιώργος Σφυρίδης

Απαγγελία: Μαρίνα Χατζηγιάννου

ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

Ήταν στην αρχή τα φιλιά λυτρωτικά ,
 η μόνη λύση να εισέλθουν τα ερωτικά συμπλέγματα στις μανιώδεις γ-ραφές
 Μα καταλάβαινες πως εκβίαζαν την κατάσταση
 Συσπάστηκα, με σωστή κραυγή, καθαρή ανάμεσα στα υγρά σου μέλη
 κι ακινητοποίησα μια φλόγα στη σχισμή σου
 Προχωρήσαμε ο ένας μέσα στον άλλον, σάρκα του φιλήδονου
 Η γλώσσα να ασφυκτιά σε δόντια και παλαιά σφραγίσματα
 Ασελγούσαμε κι αποτελειώναμε στις μελανιασμένες δαγκωματιές του λαιμού
 Γυμνή αγία τράπεζα, στικτή αμαρτιών, πόσο αρχή το φως σου
 –σύρθηκα στο περβάζι του να αγαπήσω και να ζεσταθώ
 Σε παίρνω, φώναξες
 Και προτίμησα να πάρω το δικό σου όνομα,
 γιατί δεν άντεξες να τον ζήσεις δεύτερη μέρα τον οργασμό
 Ήσουν άλλου Αρχιελάγου κι έπρεπε να το περιμένω
 και να σε λυτρώσω από την ανομολόγητη λαχτάρα που σου απόμεινε
 Γι' αυτό δεν σου άφησα ούτε ένα ποίημα αδιάβαστο στο σώμα
 Μα ως εραστές, από τις πρώτες μέρες κατά τας γραφάς,
 αδυνατούσαμε να κρατήσουμε τη γεύση και την όσφρηση την ακριβή
 και φτάσαμε να λογοδοτούμε αδιάφορα
 και όλο πιο αραιά πως πρέπει να πληρωθεί αυτή
 η οφειλή της ποίησης του ανικανοποίητου μετά.

ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ:Σκηνή 1^η

ΕΞ. ΔΑΣΟΣ. ΜΕΡΑ

Πλάνο γενικό νωρίς το πρωί. Το δάσος αχνίζει. Η κάμερα εστιάζει στο φως που εισέρχεται ανάμεσα στα φυλλώματα. Ήχοι δάσους. Η ΜΑΡΑ (30) πλάνο από μακριά. Η κάμερα την πλησιάζει. Με μαλλιά λυτά, ένα άσπρο πουκάμισο, ένα φανελάκι, μπουστάκι, ένα τζάκετ, γυμνή από τη μέση και κάτω.. Προχωρά αργά χωρίς να κοιτάζει δίπλα της τι υπάρχει. Βλέπουμε τα βήματά της, γκρο πλαν στις πατούσες στο χώμα. Αναπολεί με το βλέμμα της το παρελθόν.

Οι μνήμες γίνονται δυσβάσταχτες, τα συναισθήματα διαδέχονται το ένα το άλλο. Λύπη, απογοήτευση, θυμός, απόγνωση, απορία. Το πρόσωπό της σταδιακά συσπάτε μέχρι να φτάσει να την κυριεύσει το συναίσθημα της συγχώρεσης και της αποδοχής. Πλάνο αμερικέν στη Μάρα.

Η ΜΑΡΑ διαδοχικά αφαιρεί το πουκάμισο, το φανελάκι.

CUT TO

Σκηνή 2^η

ΕΞ. ΔΑΣΟΣ. ΜΕΡΑ

Ο ΓΙΩΡΓΟΣ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ (65) με ένα καπέλο ψάθινο, τζιν παντελόνι, λευκό T-shirt, μια καμπαρντίνα. Κάθεται σε ένα βράχο. Υποκειμενικό πλάνο από τη Μάρα. Ο Γιώργος πλησιάζει τη ΜΑΡΑ με κατανόηση κι αγάπη.

Ο Γιώργος ΠΟΙΗΤΗΣ πλησιάζει τη Μάρα, γράφει στο σώμα της ποιήματα, την σκεπάζει με ένα σακάκι.

CUT TO

Η ΜΑΡΑ συνεχίζει το περπάτημά της στο δάσος. Της έχει δημιουργηθεί αίσθημα ευφορίας για να συνεχίσει.

CUT TO

Ο Γιώργος ακολουθεί την αντίθετη κατεύθυνση της Μάρα. Σηκώνει από το χώμα το ρούχο της Μάρα, το μυρίζει, προχωράει.

ΤΕΛΟΣ